

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ
ΣΤΟΝ ΣΠΥΡΟ ΚΑΝΙΝΙΑ

Τὰ διαφεύγοντα τοὺς πολλοὺς, ὑφ' ἑτέρων δ' εἰρημένα σποράδην ἢ πρὸς ἀναθήμασιν ἢ ψηφίσμασιν εὐρημένα παλαιοῖς πεπεύραμαι συναγαγεῖν, οὐ τὴν ἄχρηστον ἀθροίζων ἱστορίαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς κατανόησιν ἤθους καὶ τρόπου παραδιδούς.

Πλουτ. Νικίας 1, 5

Ο ΜΕΝΤΩΡ, Χρονογραφικὸ καὶ Ἱστοριοδικικὸ Δελτίο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐκδίδεται τὸν Ἀπρίλιο, Ἰούνιο, Ὀκτώβριο καὶ Δεκέμβριο κάθε ἔτους μετὰ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ, ὁ ὁποῖος συντάσσει τὰ ἀνυπόγραφα κείμενα.

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ:

Πρὸς τοὺς ἑταίρους: 239-240 • Δωρεές: 240 • Ἐκλογή ἐπίτιμου Ἀντιπροέδρου: 240 • Σπυρίδων Α. Κανίνιας (10 Ἰανουαρίου 1922-3 Σεπτεμβρίου 2011): 241-252 • Νικόλαος Φιλήμονος Γιαλούρης (2 Αὐγούστου 1916 - 24 Νοεμβρίου 2011): 253-255 • Φωτογραφικὴ ἔκθεσις τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας: 256-260 • Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο: 261-266 • Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία: 267-268 • Πρακτικὸ τῆς δευτέρας Τακτικῆς Συνέλευσης 2011: 269-270 • Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς τριετίας 2011-2014: 271 • Νέα βιβλία: 271-273 • Περιεχόμενα τοῦ Εἰκοστοῦ Τετάρτου Τόμου τοῦ *Μέντορος* 2011: 274.

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ • ΤΕΥΧΟΣ 101 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους

ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ

Τὸ 2011 τελειώνει σ' ἓνα γενικὸ κλίμα δυσθυμίας ἐξ αἰτίας τῆς οἰκονομικῆς κρίσης ποὺ βλάπτει ὅλους τοὺς Ἕλληνες. Ἡ Ἐταιρεία ἐπίσης, ποὺ τὸ ἔργο της ἀφορᾷ ὅλους μας, φορολογήθηκε βαρύντατα ἐνῶ οἱ πρόσοδοί της μειώθηκαν ἀνάλογα. Οἱ συνέπειες τῆς κρίσης ἐπληξαν καὶ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τῆς ὁποίας ἓνας σημαντικὸς ἀριθμὸς στελεχῶν ἀποχώρησε μὲ τὸν νόμο τῆς «Ἐφεδρείας». Ἀπολύθηκαν πολλοὶ Προϊστάμενοι Ἐφορευτῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ μεγάλη διοικητικὴ ἐμπειρία καὶ ἐξαιρετικὴ ἐπιστημονικὴ συγκρότηση, ιδιότητες ποὺ ἀπαιτοῦν δεκαετίες γιὰ νὰ ἀποκτηθοῦν. Λέγεται ἀκόμη ὅτι θὰ γίνουν καὶ διοικητικὲς διαρρυθμίσεις στὴν Ὑπηρεσία ποὺ θὰ ἀφοροῦν τὴ μορφή καὶ τὸν τρόπο λειτουργίας τῶν Ἐφορευτῶν Ἀρχαιοτήτων. Ὅλα ὅμως ὅσα συζητοῦνται βασίζονται σὲ φήμες ἢ ὑποθέσεις. Χρειαζοῦνται ἀσφαλὴ καὶ ἐπίσημα στοιχεία τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀκόμη διαθέσιμα.

Ὅπως θὰ ἴδουν οἱ ἑταῖροι τὸ 2011 μᾶς σιέρησε ἓναν πολῦτιμο φίλο, σύμβουλο καὶ συνεργάτη, τὸν Σπύρο Κανίνα. Ἡ θητεία του

*σιδὸ Συμβούλιο ἀποτέλεσε τιμὴ γὰρ τὴν Ἑταιρεία καὶ ἡ ἀνάμνησὴ
του θὰ εἶναι πάντα ζωηρὴ ἀνάμεσά μας.*

B.X.II.

ΕΚΛΟΓΗ ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴ συνεδρία
του τῆς Πέμπτης 22 Δεκεμβρίου ἀνεκήρυξε τὴν κυρία Μάντω
Οἰκονομίδου ἐπίτιμο Ἀντιπρόεδρο τοῦ Συμβουλίου.

ΔΩΡΕΕΣ

Προσέφεραν χρηματικὸ ποσὸν γὰρ τὸν πλουτισμὸ τῆς
βιβλιοθήκης ἡ Σύμβουλος κυρία Ντόρα Βασιλικοῦ, ὁ Ἀκαδη-
μαϊκὸς κύριος Σπῦρος Ἰακωβίδης καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Joseph
Maran. Τὸ Συμβούλιο τοὺς εὐχαριστεῖ θερμῶς.

*οὐ πάνυ γε ῥάδιόν ἐστιν εὐρεῖν ἔργον ἐφ' ᾧ
οὐκ ἂν τις αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι
ποιῆσαι ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ
καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσαντα μὴ ἀγνώ-
μονι κριτῇ περιτυχεῖν.*

Ξενοφ. Ἀπομν. 2, 8, 5

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α. ΚΑΝΙΝΙΑΣ

(10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1922 - 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2011)

Στις 3 Σεπτεμβρίου απέθανε στο Μεσολόγγι ο Σπῦρος Κανίνιας, άριστίνδην έταῖρος τῆς Έταιρείας καὶ μέλος τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ τῆς 10 Ἰουνίου 1992 μέχρι 30 Νοεμβρίου 2008. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ συνεργαστήκαμε, ἐκτὸς Συμβουλίου, γιὰ πολλὰ θέματα καὶ οἱ γνώμες του, οἱ συμβουλές του καὶ ἡ βοήθειά του ὑπῆρξαν πολύτιμες, ἰδίως κατὰ τὸ 2002.

Ὁ Σπῦρος Κανίνιας γεννήθηκε στὸ Μεσολόγγι ὅπου ἔκανε τῆς ἐγκύκλιες σπουδές του. Τὸ 1939 πέτυχε μεταξὺ τῶν πρώτων στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὅπου φρόιτησε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ τῆς Κατοχῆς.

Σπυρίδων Κανίνιας (10 Ἰανουαρίου 1922 - 3 Σεπτεμβρίου 2011).

Στρατεύτηκε κατά την περίοδο του Έμφυλιού και μετά την απόλυσή του δικηγόρησε για σύντομο μόνο διάστημα, γιατί στράφηκε προς τον δικαστικό Κλάδο και το 1950 διορίστηκε Ειρηνοδίκης. Έπειτα από νέες εξετάσεις διορίστηκε στον Κλάδο των Εισαγγελέων ως Πάρεδρος στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών. Ακολούθησε προαγωγή και μεταθέσεις, στη Ρόδο, κατόπιν στην Ήγουμενίτσα και μετά στη Μυτιλήνη όπου τον γνώρισα. Υπηρετούσα εκεί κατά το διάστημα 1965-1969 ως Προϊστάμενος της Έφορείας Αρχαιοτήτων των νησιών του Β. Αιγαίου. Είχα την τύχη να συνεργαστώ μαζί του ως μέλος της Διοικητικής Έπιτροπής της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και δέχτηκα τη βοήθειά του σε πολλά υπηρεσιακά ζητήματα, κυρίως αρχαιοκαπηλίας. Άρκετά χρόνια αργότερα, όταν υπηρετούσε ως Εισαγγελέας Έφετών Πειραιώς αφού είχε υπηρετήσει ως Εισαγγελέας στην Καλαμάτα και το Ναύπλιο, και πάλι μου πρόσφερε τη βοήθειά του για παρόμοια θέματα. Μετά τον Πειραιά υπηρέτησε στη Θεσσαλονίκη και στο Ναύπλιο. Τελευταία θέση του ήταν του Άντιεσαγγελέως του Άρειού Πάγου. Το 1989 αποχώρησε από το Εισαγγελικό Σώμα μετά από 38 χρόνων υπηρεσία.

Το λειτούργημα που άσκησε επί δεκαετίες ήταν διδασκαλία ήθους για όσους τον άκουγαν. Είχα την τύχη να συζητήσω μαζί του πολλές φορές για σημαντικά ζητήματα. Οί απόψεις που εξέφραζε θα προκαλούσαν έκπληξη σ' εκείνους που νομίζουν ότι ο Εισαγγελέας είναι ένας δώκτης. Αντίθετα ο Σπύρος Κανίνιας προσπαθούσε πάντα να καταλάβει και να βοηθήσει εκείνους που παρουσιάζονταν μπροστά του ή δικάζονταν.

Μάθημα για τη δημοκρατία και τους πολιτικούς θεσμούς υπήρξε η άγóreυσή του κατά τη δίκη των πρωταιτίων της δικτατορίας της 21ης Απριλίου στο Πενταμελές Έφετείο Αθηνών το 1975¹, οί όποιοι «ήσαν άρνηταί του Έλληνικού Μέτρου, άρνηταί της Δημοκρατίας. Έχαρακτήριζον άναρχικούς και φαύλους τους μη συμπαθείς εις αυτούς. Έδω είναι ή έκφρασις της ολοκληρωτικής νοοτροπίας των: όσοι είναι μαζί μας είναι καλοί, όσοι δέν είναι μαζί μας είναι έχθροί, άναρχικοί και φαύλοι».

Ό Σπύρος Κανίνιας όμως είχε γεννηθεί και μεγαλώσει στο

Μεσολόγγι, στο όποιο συνεχώς γύριζε και όπου πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του και όπου τώρα κοιμάται. Είναι ο τόπος της Μεγάλης Θυσίας κατά την Έπανάσταση, όπου και σήμερα ξαναζεις τα Ήρωικά τα Χρόνια. Ο Σπύρος μεγάλωσε μ' αυτές τις εικόνες, με τα μνημεία του Κήπου των Ήρώων και με την ποίηση του Παλαμά. Συχνά τον άκουγα να απαγγέλλει στίχους του. Ήταν ο ποιητής του Μεσολογγιού, εκείνος που είχε έμπνευσει γενιές νέων.

Ο Σπύρος ξαναγράφει για το Μεσολόγγι τα τελευταία χρόνια, το 2007, μ' ένα μικρό βιβλίο του, «Προσωπικά Μελήματα». Είναι αυτόβιογραφικό, αναμνήσεις από τα παιδικά χρόνια, από τους ανθρώπους που γνώρισε και του έκαναν έντύπωση. Αρχίζει τη διήγησή του με στίχους από τη συλλογή του Παλαμά «Οί Καημοί της Λιμνοθάλασσας». Μας διηγείται για τα πατρογονικά του σπίτια, το ένα μπροστά στη θάλασσα, να βλέπει την Κλείσοβα και την Άγία Τριάδα, γκρεμισμένο από βόμβα το 1941, το άλλο «να βλέπει την πλατυά θάλασσα», όπου «έπλεαν οί ψαράδες με τις γαΐτες και τὰ πριάρια τους».

Από μικρό παιδί, του δημοτικού, έκκλησιαζόταν στον Άγιο Σπυρίδωνα, ένοριακό ναό, όπου διακονούσε κατά τη θεία λειτουργία. Με νοσταλγία θυμάται τη θητεία του ως παπαδάκι ως και το πρώτο βιβλίο που έπασε στα χέρια του, τό «Κυριακοδρόμιο», το βιβλίο με όμιλίες, κηρύγματα, που διαβάζονταν στις εκκλησίες τις Κυριακές. Εκείνο που του έτυχε ήταν του Νικηφόρου Θεοτόκη (1736-1800), διάσημο και δημοφιλές. Μεγαλύτερος σε ηλικία, μαθητής του γυμνασίου, έψαλλε στην εκκλησία πλάι στον καθηγητή του Αντώνιο Λεονάρδο, ο όποιος θα τον ήθελε να μείνει στο Μεσολόγγι και να σταδιοδρομήσει εκεί, όπως φαίνεται από έναν εκκλησιαστικού ύφους «χαιρετισμό» που του άφηθύνε το 1980².

Για όρισμένα πρόσωπα που συνάντησε στη ζωή του διατηρούσε αγάπη και στοργή. Πρώτος ό Παναγιώτης Τρεμπέλας (1886-1977), καθηγητής της Κατηχητικής, Λειτουργικής και Έκκλησιαστικής Ρητορικής, στη Θεολογική Σχολή της Αθήνας, που άσκησε μεγάλη επίδραση στους νέους, ως ιδρυτής και βασικό στέλεχος της «Ζωής» και άργότερα (1958) του «Σωτήρος».

Λίγο μεγαλύτερος από τον Σπύρο ήταν ο αδελφικός του φίλος Άναστάσιος Ν. Γιανναράς (1920-1977), δωδεκανήσιος από τη Σύμη αλλά μεσολογίτης από το 1933, με τον οποίο ήταν συμμαθητές αλλά σε διαφορετικές τάξεις. Ήταν ο Γιανναράς για τον Σπύρο ο «ιδεατός τύπος του Μεσολογίτη», όπως τον περιγράφει ο Παλαμᾶς στα «Τραγούδια της Πατρίδος μου»³. Όπλισμένος με γερὰ φιλολογικὰ ἐφόδια ὁ Γιανναράς ἀσχολήθηκε με τὴν ποίηση καὶ κυρίως τὴ φιλοσοφία καὶ ἔγινε καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Τὶς δικές του πεποιθήσεις καὶ ἀπόψεις ἐκφράζει ὁ Σπύρος ὅταν χαρακτηρίζοντας τὸν Γιανναρᾶ λέγει ὅτι «ἐπίστευε [ὁ Γιανναράς] ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον, γιὰ τὰ προβλήματα τῆς πολιτείας, πρέπει νὰ γίνεται ἐνεργῶς ἀγωνιστικό, ὅταν ξένοι κατακτητὲς ὑποδουλώνουν τὴν πατρίδα ἢ ὅταν ἐντόπιοι ἄρπαγες τῆς ἐξουσίας καταργοῦν τὸν ἐλεύθερο πολιτικὸ βίον»⁴.

Ἀκόμη ὁ Σπύρος σκιαγραφεῖ δύο ἄλλους φίλους του τὸν Δημήτριο Π. Παπαδίτσα (1923-1987), γαιτρὸ καὶ ποιητὴ τοῦ ὁποίου «ἡ γοητεία τῆς ποιήσεώς του ἐκμηδένιζε τοὺς ὁποιοσδήποτε θεωρητικὸς προβληματισμοὺς» καὶ τὸν Κωνσταντῖνο Α. Νιαβῆ (1920-1997), καθηγητὴ τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς, συμμαθητὴ του στὸ γυμνάσιο, «ὄμοθράνιο», ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε «πολίτης συνειδητὸς καὶ ἐνεργός». Ἐξαίρει καὶ ἓνα ἄλλο πρόσωπο, τὸν Παναγιώτη Κανελλόπουλο (1902-1986) στὸν ὁποῖο ἀφιέρωσε μικρὸ βιβλίον τὸ 2004. Τὸν εἶχε γνωρίσει μαθητὴς τὸ 1935, 13 χρονῶν, ὅταν ὁ Κανελλόπουλος νέος πολιτικός, εἶχε πάει στὸ Μεσολόγι καὶ στὰ κατορινὰ χρόνια ἀναπτύχθηκε ἀνάμεσά τους φιλία.

Ὡς Εἰσαγγελεὺς ὁ Σπύρος Κανίνιας ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ διατυπώνει σκέψεις, προτάσεις, κατηγορίες· νὰ ἀγορεύει στὸ δικαστήριον προσπαθώντας νὰ προστατεύσει τὸ Κράτος, τὴν κοινωνία ἀπὸ ἐπιβουλές ἀλλὰ καὶ νὰ φροντίζει τὸν κατηγορούμενον, τὸν ὁποῖο δὲν ἔβλεπε ὡς ἄτομον ἔνοχον, ποὺ πρέπει νὰ ἐξοντωθεῖ ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπον παραστρατημένο. Τοῦτο φαίνεται καθαρὰ στὸ σύντομον κείμενό του ποὺ ἐπιγράφει με φράση ἀπὸ τὸν Ματθαῖο⁵ «Ποτήριον ψυχροῦ». Στὸ προοίμιον τοῦ κειμένου του κάνει βραχύτατον ἀπολογισμὸ τῆς σταδιοδρομίας του, ἴσως τὸν μόνο. Ὅσο θυμοῦμαι ποτὲ δὲν διηγῆθηκε περι-

στατικά από την πολύχρονη ύπηρεσία του, από τις δίκες στις οποίες έλαβε μέρος, από τις εξετάσεις που είχε κάνει ούτε έκανε ποτέ λόγο για τα όσα είχε γνωρίσει μελετώντας τα έγγραφα. Καί αν τυχόν κάποιος του έκανε σχετική έρώτηση πάντα γύριζε τη συζήτηση σε άλλα θέματα. Έδω ίσως αισθάνεται όποσδήποτε κάποια λύπη που αφήνει τό «έξοχο κοινωνικό παρατηρητήριο»: «Μετά τριάντα όκτώ χρόνια έξέρχομαι από την ένεργό δικαστική ύπηρεσία. Αναλογίζομαι την μακρότατη σειρά των έργων και ήμερών μου ως Εισαγγελέως. Καί προπαντός αναπολώ τις συνεδριάσεις των Ποινικών Δικαστηρίων, στις οποίες έλαβα μέρος. Έκδικάσθηκαν πάμπολλες ύποθέσεις, σημασίας από έλάχιστης έως μέγιστης. Καί καθεμία ύπόθεση είχε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της. Δέν αναφέρω τόσσο στόν Άρειο Πάγο, διότι εκεί έλέγχεται μόνον ή νομιμότητα των αποφάσεων. Αναφέρω κυρίως στα ζωντανά Δικαστήρια της ούσίας τά «θορύβου μεστά»⁶; όπως τά χαρακτήριζε ό Πλάτων. Σ' αυτά παρουσιάζεται ή παλλόμενη ζωή, με όλη την άπέραντη ποικιλία των μορφών της, με όλα της τά πάθια και τ' άγκάθια.

Ή έδρα μου ύπήρξε ένα έξοχο κοινωνικό παρατηρητήριο. Είδα και άκουσα πλήθος ανθρώπων, άνδρών και γυναικών κάθε καταστάσεως. Κατά κανόνα δηλητήριο φιδιού ξεχύνονταν από τά χείλη τους – «ταίς γλώσσαις αυτών έδολιούσαν»⁷. Όμως δέν έλειψαν και τά έξαιρετικά (άνθρώπινα, πολύ ανθρώπινα) περιστατικά».

Παρά την συνεχή και πιεστική ένασχόλησή του με τά νομικά και ποινικά ζητήματα άσχολήθηκε και με ιστορικά θέματα που σχετίζονταν με τό Δίκαιο και τη Δικαιοσύνη. Τό πρώτο είναι ή μελέτη του στόν τόμο *Άφιέρωμα στόν Κων. Τσάτσο*, «Ό Άπόστολος Παύλος ένώπιον της ρωμαϊκής δικαιοσύνης», στην οποία εξετάζει ως νομικός, ως εισαγγελέυς, τίς «ποινικές διώξεις και δίκες που ύπέστη ό Άπόστολος Παύλος». Στη μελέτη κάνει, φυσικά, συχνή χρήση των Εύαγγελίων, των Πράξεων και των Έπιστολών ιδιαίτερα του Παύλου τις οποίες αναλύει, μάλιστα την προς Ρωμαίους, όπου τίθεται τό πρόβλημα της έλευθερίας:

«Τό βασικό ανθρώπινο πρόβλημα της ούσιαστικής έλευθε-

ρίας δὲν λύνεται μὲ ὁποιοσδήποτε νομικὲς κατασκευές – «ἐξ ἔργων νόμου»⁸. Καὶ πλανῶνται ὅσοι προσδοκοῦν τὴν διαμέσου τῶν νόμων ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ «τοῦ πνεύματος τῆς δουλείας» καὶ τοῦ συνακολούθου «φόβου». τὸ πνεῦμα αὐτὸ σκιάζει τὸν ἄνθρωπο ἀκόμη καὶ ὅταν ζεῖ σὲ πολιτικὸ σύστημα μὲ νομικῶς καταχυρωμένη τὴν ἐλευθερία. Οἱ ἐλπίδες, πού οἱ ἄνθρωποι μὲ αὐταρέσκεια στηρίζουν σὲς νομοθεσίες τους καὶ γενικῶς στὰ ἐξωτερικὰ σχήματα ζωῆς, διαψεύδονται – «ποῦ οὖν ἡ καύχησις;»⁹. Ἐτοί ὁ νόμος φαίνεται σὰ νὰ ἐξαπατᾷ ὅσους ἀπ' αὐτὸν περιμένουν τὴ ριζικὴ λύση τοῦ προβλήματος τῆς ἐλευθερίας καὶ γι' αὐτὸ χαρακτηρίζεται σάν «κατάρρα». Ἄλλὰ μήπως θὰ πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ παραδοθοῦν στὴν ἀδιαφορία καὶ νὰ καταστήσουν σὲ ἀναρχία; – «νόμον οὖν καταργοῦμεν; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἰστώμεν»¹⁰. Ὁ νόμος ἀποκτᾷ νόημα καὶ ἀποβαίνει πράγματι ἐποικοδομητικὸς γιὰ τὰ ἀληθινὰ συμφέροντα τοῦ ἀνθρώπου μόνον ὅταν ἔχει ὡς «τέλος» τὴ χριστιανικὴ πίστη, τὴ λυτρωτικὴ «δικαιοσύνη». Τὸ τέλος τοῦτο τοῦ νόμου πρέπει νὰ ἐννοηθεῖ χρονικῶς καὶ ἠθικῶς.

Ἡ μελέτη εἶναι σημαντικὴ γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀνασύνθεση τῆς πορείας τοῦ Παύλου πρὸς τὸ τέλος καὶ γιὰ τὴν ἐξέταση τῆς, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀπονομῆς τῆς ρωμαϊκῆς δικαιοσύνης καὶ πολιτείας. «Ἄν σκοπὸς τῆς πολιτείας εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἀποβαίνει ἀδιανόητο ἡ πολιτικὴ ἐξουσία – οἱ ποικιλώνυμοι Καίσαρες – νὰ ἀντιστρατεύεται τὸ ἀληθινὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου, πού (κατὰ τὴν χριστιανικὴ ἀντίληψη) ἀνακεφαλαιώνεται στὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του»¹¹.

Ἡ ἐπόμενη χρονικῶς μελέτη τοῦ Σπύρου Κανίνια μᾶς φέρει στὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως: «Ἡ Δικαιοσύνη στὸ Μεσολόγγι». Ὁ λόγος τῆς σύνταξης τῆς μελέτης εἶναι διττός. Ὁ πρῶτος, ὅτι ἀφορᾷ τὸ Μεσολόγγι πού ἦταν ἡ ἀγαπημένη του γενέτειρα καὶ ὁ δεύτερος, ὅτι «Τὸ σπουδαῖο αἶτημα γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἐκεῖ πρωτοδιακηρύχθηκε». Ἔχει μεγάλη σημασία ἡ διαπίστωσή του αὐτή. Ἔως τότε οἱ Ἕλληνες εἴτε δικάζονταν ἀπὸ Τούρκους εἴτε ἀπὸ δικαστήρια μὲ δικαστὲς Ἕλληνες, τοὺς προεστούς, κατὰ παραχώρηση τῶν Τούρκων.

Τὴν πατρίδα του ἀφορᾷ καὶ ἡ μελέτη του «Ἡ Παιδεία στὸ Μεσολόγγι κατὰ τὴν Τουρκοκρατία καὶ τὴν Ἐπανάσταση». Σύντομη ἀλλὰ περιεκτικὴ καὶ στολισμένη μὲ στίχους τοῦ Παλαμᾶ εἶναι ἡ περιγραφή τῆς δημιουργίας, τῆς ἴδρυσης, τοῦ Μεσολογγίου. Μνημονεύεται ἡ ὑπαρξὴ του στὰ 1571 καὶ 70 χρόνια μετὰ, τὸ 1641, ἐγκαθίσταται ἐκεῖ ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλὸς ὁ ὁποῖος ἔμεινε τέσσερα χρόνια. Ἡ μελέτη εἶναι ἐκτεταμένη καὶ πολὺ διαφωτιστικὴ μὲ πλῆθος νέων στοιχείων ποὺ φανερώνουν τὸ εἰδικὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Σπύρου καὶ τὴ φροντίδα του νὰ προσφέρει στὸν τόπο του μιὰ φωτεινὴ σελίδα τῆς ἱστορίας του. Ὅπως καὶ μὲ τὴν προηγούμενη γιὰ τὴ Δικαιοσύνη στὸ Μεσολόγγι, ἡ ἐνδόμυχη ἐπιθυμία του ἦταν νὰ διαφωτίσει ἓνα τμήμα τοῦ παρελθόντος τῆς πόλης του γνωστὸ γενικὰ ἀπὸ παλαιότερους μελετητὲς καὶ ἀπὸ σποραδικὲς μνείες καὶ νὰ τοῦ δώσει ὑπόσταση.

Τὴ μελέτη «Ὁ ἀρχαῖος Ἄρειος Πάγος ὡς ποινικὸ δικαστήριο» τὴν εἶχα συζητήσει μαζί του πρὶν τὴ συντάξει, μάλιστα ἓνα πρωινὸ ἀνεβήκαμε οἱ δύο μας στὸν ἀρχαῖο τόπο. Ἦθελε νὰ ἀνανεώσει τὴν εἰκόνα του, κάτι πολὺ φυσικὸ, καὶ μᾶς βρῆκε τὸ μεσημέρι μὲ τὴν ἀναπόληση καὶ τὴ διήγηση τῆς προσαγωγῆς ἐκεῖ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τὸ 54 μ.Χ.

Οἱ τέσσερις μελέτες ποὺ σύντομα μνημόνευσα δείχνουν ἀνεπτυγμένη τὴν αἴσθηση καὶ τὴ μέθοδό του τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας καὶ εἶναι κρίμα ποὺ ἀπασχολημένος μὲ τὰ βαρύτερα καθήκοντά του δὲν μπόρεσε νὰ ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ ἄλλα ζητήματα, εἴτε τῆς ἱστορίας τοῦ Μεσολογγίου εἴτε μὲ ἄλλα σχετικὰ μὲ τὸ Δίκαιο καὶ τὴ Δικαιοσύνη. Ὁ ἴδιος προλογίζοντας τὴν συνολικὴ ἀναδημοσίευση τῶν μελετῶν αὐτῶν μᾶς λέγει γιὰ τοὺς λόγους ποὺ τὸν ὤθησαν στὴ σύνταξή τους: «Συναισθηματικὰ κυρίως ὑπῆρξαν, κατὰ καιροὺς, τὰ κίνητρα γιὰ τὴ σύνταξη τῶν μελετῶν αὐτῶν. Τὸ ἦθος καὶ ἡ δικαιοκρισία τῶν ἀρχαίων Ἀρεοπαγιτῶν μ' ἐντυπωσίαζε· τοῦ Ἀποστόλου Παύλου οἱ πολλὲς δικαστικὲς περιπέτειες μὲ συγκινοῦσαν· ἀλλὰ καὶ ἡ γενέτειρά μου, τὸ Μεσολόγγι, μὲ τὸ ἐνδοξο παρελθόν (πέραν τῶν Πολιορκιῶν καὶ τῆς Ἐξόδου), στὸν εἰρηνικὸ χῶρο τῆς Παιδείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης μ' ἐνθουσίαζε». Σὰν γνή-

σιος ιστορικός καταπιανόταν με θέματα, που ήθελαν κόπο και χρόνο, από γνήσια έπιστημονική τάση. Όχι επαγγελματικά αλλά για να φέρει στο φως, για να δημιουργήσει μόνος του την πλήρη εικόνα ενός τμήματος του παρελθόντος που τον ενδιέφερε προσωπικά. Ο ίδιος μεταχειρίζεται ειδικούς χαρακτηρισμούς για να εξηγήσει την προσωρινή απομάκρυνσή του από τον σκοπό όπου ήταν ταγμένος: *μ' έντυπωσίαζε· με συγκινοῦσαν· μ' ένθουσίαζε*. Το ενδιαφέρον, ή συγκίνηση και ό ένθουσιασμός του φαίνονται όταν διαβάσει κανείς τα κείμενα αυτά, άπαλλαγμένα από κάθε σχολαστικισμό και προικισμένα με την αγάπη της γνώσης.

Άποτιμώντας τώρα το έργο και την προσφορά του Σπύρου Κανίνια και προσπαθώντας έκ των υστέρων να τον γνωρίσω περισσότερο ένα κάνει έντύπωση έξ αρχής, ή αγάπη του και ή νοσταλγία του για την πόλη όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το πέρασε σε μεγάλες πόλεις της Ελλάδος ζώντας και έχοντας ανάμειξη σε σημαντικά γεγονότα, όπως τα ιουλιανά, ή δίκη των πρωταίων της 21ης Άπριλίου. Η σκέψη του όμως ήταν πάντα στο Μεσολόγγι, στους τόπους του. Ένα μικρό κείμενό του, του 1990 έπγράφεται «Ο Άη Λάζαρος». Είναι το κοιμητήριο του Μεσολογγίου και ό Σπύρος περιγράφει, κάνει τον κατάλογο των πλέον αξιόλογων ταφικών μνημείων του. Μικρό το θέμα αλλά μεγάλη ή συναισθηματική του σημασία για κείνον, τόπος όπου βρίσκονταν οι πρόγονοί του.

Το 1991 ό Σπύρος Κανίνιας δημοσίευσε ένα πολυσέλιδο βιβλίο με τίτλο «Νομικά θέματα». Στην αφιέρωση που μου έκανε, «στον Βασίλειο (τον και νομοίοστορα!)» ύπονοει την ένασχόλησή μου με την αρχαιολογική νομοθεσία, με την όποία ό ίδιος είχε πολλές φορές άσχοληθεί στην έδρα που βρισκόταν αλλά και έγώ τον είχα άπασχολήσει με τα έρωτήματα που του έθετα κατά καιρούς.

Ο ίδιος εξηγεί τα περιεχόμενα του βιβλίου, ότι «άποτελούν έπλογήν από προτάσεις, άγορεύσεις, άρθρα, γνωμοδοτήσεις και άλλα γραψίματα. Όλα σχετίζονται με την άσκηση των Εισαγγελικών καθηκόντων μου». Δεν έχω τις γνώσεις για να κρίνω το βιβλίο και να το εκτιμήσω. Ο ίδιος καθορίζει και

τούς αποδέκτες του: «Πρόθυμοι αναγνώστες ἄς γίνουν οἱ νέοι νομικοὶ καὶ ἰδιαίτερος ὅσοι σταδιοδρομοῦν (ἢ προτίθενται νὰ σταδιοδρομήσουν) ὡς δικαστικοὶ λειτουργοί». Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τοὺς ἄμοιρους νομικῶν γνώσεων, παρόλο πὺ γίνεται συνεχῶς χρῆση νομικῶν ὄρων πὺ χρειάζονται, γιὰ τὸν ἀμύητο, ἐξήγηση.

Παρ' ὅλους ὅμως τοὺς ἐνδοιασμούς μου διάβασα πολλὰ ἀπὸ τὰ κείμενα τὰ ὁποῖα βρῆκα ὅτι παρουσίαζαν μεγάλο ἐνδιαφέρον, τουλάχιστον γιὰ μένα, πὺ πολλὰ ἀπὸ ὅσα ἐξετάζει ὁ Σπῦρος χρειάστηκε νὰ τ' ἀντιμετωπίσω στὸν ἰδιωτικὸ καὶ στὸν ὑπηρεσιακὸ βίο μου. Ἐκτὸς τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ βιβλίου, «Θέματα ποινικοῦ δικαίου», ὑπάρχουν κείμενα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπως «Ἀποκατάσταση στὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ἰδεολογικὰ φρονήματα – Ἀποκατάσταση καταδικασθέντος γιὰ «ἐθνικὴ ἀναξιοτήτα» – Καθήκοντος παράβαση μὲ ὑπερβία ἐξουσίας – Προέδρου Δημοκρατίας προσβολὴ τιμῆς». Ἐκτὸς τοῦ μέρους III ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον ἔχει τὸ κείμενο «Πνευματικὴ ἰδιοκτησία - ἀποκατάσταση φιλολογικοῦ κειμένου».

Τὸ τελευταῖο κείμενο τῆς συλλογῆς εἶναι «Τὸ πρῶτο ἀναιρετήριον στὴ δημοτικὴ γλῶσσα» πὺ ἔκανε ὁ Σπῦρος στὶς 28 Μαΐου 1982 στὸν Ἄρειο Πάγο, κείμενο πὺ συμπληρώνεται μὲ τὸ προηγούμενό του «Νομικὴ γλῶσσα - ὄχι δημοτικιστικὸς λογιοτατισμὸς». Μὲ τοῦτο προτρέπει τοὺς δικαστὲς νὰ συντάσσουν τὰ κείμενα τῶν ἀποφάσεων τοὺς ὄχι σὲ «στριφνὴ καὶ κακόζηλη δικαστικὴ γλῶσσα» ἀλλὰ σὲ κείμενα μὲ «σαφῆ καὶ καθαρὴ ἔκθεση τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ τῶν νομικῶν αἰτιολογιῶν, ὥστε ὁ μέσης γενικῆς μορφώσεως διάδικος νὰ τοὺς κατανοεῖ καὶ μάλιστα νὰ πείθεται γιὰ τὴν ὀρθότητα καὶ «δικαιοσύνη» τους. Ὁ ἴδιος χρησιμοποίησε σαφῆ γλῶσσα ἀπαλλαγμένη ἀπὸ δικαστικὸ ἀρχαϊσμό πὺ εἶναι, γενικῶς ἀκατανόητοι. Τελειώνει μὲ τὴν παραίνεση: «ἢ προσοχὴ μας πρέπει νὰ στρέφεται ὄχι στὸν «τρόπο τῆς λέξεως»¹², ἀλλὰ στὴν οὐσία τῶν λεγομένων· ἂν δὲν προσέξουμε, ἀναποφεύκτως θὰ παραχθοῦν καὶ στὴν περιοχὴ τῆς νομικῆς ζωῆς (δημοτικιστικοὶ) μακαρονισμοὶ καὶ ἄλλες γλωσσικὲς ἀσυναρτησιεὶς καὶ ἀκαλαισθησιεὶς καὶ βαναυσότητες».

Τὸ 1997 ὁ Σπῦρος δημοσίευσε ἓνα βιβλίο σὲ μεγάλο σχῆμα (21 × 28) μὲ τὸν τίτλο «Ἐλευθερία» ἀφιερωμένο «στὴ γενέτειρά μου, τὸ Μεσολόγγι», δίγλωσσο, ἑλληνικὰ καὶ ἀγγλικά. Ὁ ἴδιος περιγράφει τὸ περιεχόμενό του: «μνημονεύονται ὀρισμένα εὐρωπαϊκὰ ἔργα (ποιητικά, πεζὰ καὶ μουσικά), ἀπὸ τὰ ὁποῖα τεκμηριώνεται ἡ συγκίνηση ποὺ προκάλεσαν σὲ πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς Εὐρώπης οἱ ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας ἀγῶνες τῆς Ἱερᾶς Πόλεως». Οἱ ἑπτὰ πρῶτες ζυγές σελίδες τοῦ βιβλίου περιέχουν τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τοῦ Σπύρου ὅπου, μετὰ ἀπὸ σύντομη εἰσαγωγή γιὰ τὴν παλαιότερη ἱστορία τοῦ Μεσολογγίου, διηγεῖται τὴν ἱστορία του κατὰ τὴν Ἐπανάσταση ἕως τὴν Ἔξοδο. Στὸ ὑπόλοιπο βιβλίο παρουσιάζονται καὶ σύντομα ἀναλύονται ἀπὸ τὸν ἴδιο, δοκίμια, ποιήματα, μουσικὰ ἔργα ποὺ περιγράφουν τοὺς ἀγῶνες τοῦ Μεσολογγιοῦ γιὰ νὰ μὴν πέσει στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Τὸ βιβλίο εἰκονογραφεῖται μὲ ἔργα τοῦ Βρυζάκη, τοῦ Delacroix καὶ τοῦ E. de Lansac ποὺ εἰκονίζουν τὴν Ἔξοδο. Ὅλα τὰ ἔργα τῶν ὁποίων γίνεται ἡ περιγραφή εἰκονίζονται στὸ ἐξώφυλλο¹³.

Ὁ Σπῦρος Κανίνιας ὑπῆρξε ξεχωριστὴ μορφή γιὰ τὸ ἦθος του, ὅπως τὸ ἔννοεῖ ὁ Ἡράκλειτος, τὴν πνευματικὴ του συγκρότηση καὶ τὴν καλοσύνη του. Θεωρῶ ὡς τύχη ὅτι μὲ θεωροῦσε φίλο του καὶ μαζί μὲ ὅσα ἔγραψε καὶ μοῦ χάρισε, διατηρῶ τὴν εἰκόνα του ὅπως τότε ποὺ πρωτοσυναντηθήκαμε στὴ Μυτιλήνη, καὶ ὅπως εἰδωθήκαμε τὴν τελευταία φορὰ ποὺ συνεδριάσαμε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία στὶς 29 Φεβρουαρίου 2008. Ἀποσύρθηκε εὐθὺς στὸ Μεσολόγγι καὶ μοῦ τηλεφώνησε κατὰ καιροὺς γιὰ νὰ ρωτήσῃ ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ στὴν Ἀθήνα γιὰ τίς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου. Μόλις ἔληξε ἡ θητεία του μοῦ δήλωσε ὅτι ἀποσύρεται ὀριστικά.

Παρὰ τίς παρακλήσεις καὶ τίς προτροπὲς δὲν θέλησε νὰ συνεχίσει τὴ ζωὴ του ἐδῶ, ἢ Ἀθήνα δὲν τοῦ ἦταν πλέον εὐχάριστη. Ἐγκαταστάθηκε στὸ Μεσολόγγι ποὺ νοσταλγοῦσε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, στὸν τόπο ποὺ τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ μεγαλεῖο της, ὅπως ἐκφράζεται μὲ τὴ θυσία, μὲ τὴν Ἔξοδο, μὲ τὴν Κλείσοβα καὶ τὴν Ἀγία Τριάδα.

Τώρα κοιμᾶται στὸν τόπο ποὺ τὸν γέννησε, κοντὰ στὸ

Βασιλάδι, τὸν Ντολμᾶ, τὸν Πόρο, τὸ Αἰτωλικό, τὴν Κλείσοβα,
ὄπου

*Ἐκεῖ τριγύρω τὰ ὀλόστρωτα νερὰ
Λευκὰ θαλασσοπούλια θὰ τὰ φτεροδέρνουν,
Μ' ἄσπρο πανὶ ἢ γαῖτα μας θὰ τὰ περᾶ,
Καὶ δέ 'θὰ φεύγουνε, γι' ἀδέρφι θὰ τὴν πέρνουν¹⁴.*

Ἄλλο ἓνα χαρακτηριστικό του, μαζί με τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ Μεσολόγγι, εἶναι ἡ βαθειὰ θρησκευτικότητα του, πραγματική, ὅπως τὴ δίδαξε ὁ Χριστός, θρησκευτικότητα ἀγάπης, ὄχι φαρισαϊσμοῦ, ποὺ τὸν ξεχώριζε ἀνάμεσά μας, ὅλους πολυάσχολους καὶ βιαστικούς, νὰ πασχίζουμε σ' ἓναν κόσμο ποὺ ὀλοένα μᾶς γίνεται ποὺ ξένος καὶ ἐχθρικός.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΠΥΡΟΥ ΚΑΝΙΝΙΑ

1. Ἐξοδος (Ἐκφραση τοῦ νοήματος τῆς Ἱστορίας), *Νέα Ἐστία* 15 Ἀπριλίου 1976, 496-497.
2. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐνώπιον τῆς ρωμαϊκῆς Δικαιοσύνης, *Ἀφιέρωμα στὸν Κωνσταντῖνο Τοῦτσο*, Ἀθήνα 1980, 769-790.
3. Ἡ Δικαιοσύνη στὸ Μεσολόγγι, 1821-1826, *Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἐρευνῆς τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, 27-28 (1980-1981), 263-295.
4. Ποτήριον ψυχροῦ, *Εὐθύνη*, Νοέμβριος 1989, 517-518.
5. Ὁ Ἄη Λάζαρος. Στὸ λεύκωμα *Μεσολόγγι 1830-1990*, ἐπιμ. Γεώργιος Ἰω. Κοκοσοῦλας (Μεσολόγγι-Ἀθήνα 1990) 175-178. Οἱ σελίδες 4-10 εἶναι τοῦ προλόγου ποὺ ἔχει γράψει ἐπίσης ὁ Σ. Α. Κ.
6. Ἡ Παιδεία στὸ Μεσολόγγι, *Παρνασσὸς ΛΓ'* 1991, 227-252.
7. *Νομικὰ Θέματα*, Ἐκδοτικὸς Οἶκος Ἀφοὶ Σάκκουλα (Ἀθήνα 1991).
8. *Μεσολόγγι. Δύο κεφάλαια τῆς ἱστορίας του* (Μεσολόγγι 1992).
9. Ὁ Ἄρειος Πάγος ὡς ποινικὸ δικαστήριο, *Ποινικὰ Χρονικὰ ΜΕ'* (1995), 529-548.
10. *Ἱστορικὰ Θέματα* (Ἀθήνα 1996) (Ἀναδημοσιεύονται οἱ μελέτες 2, 3, 6, 9).

11. *Ἐλευθερία. Οἱ πολιορκίες καὶ ἡ Ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου σὲ εὐρωπαϊκὰ ποιητικά, πεζὰ καὶ μουσικὰ ἔργα* (Ἀθήνα 1997) (Ἐπανέκδοση σὲ ἄλλο σχῆμα τὸ 2002).
12. *Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης καὶ τὸ Μεσολόγγι. Ὁ δεσμὸς τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ μὲ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, Φιλιππότης* (Ἀθήνα 1999).
13. *Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Κανελλόπουλο* (Μεσολόγγι 2004).
14. *Προσωπικὰ Μελήματα* (Μεσολόγγι 2007).

B.X.Π.

1. Δημοσιεύτηκε στὰ *Ποινικὰ Χρονικὰ* 1975, 684 καὶ ἀναδημοσιεύτηκε στὸν τόμο *Νομικὰ Θέματα*.

2. *Προσωπικὰ Μελήματα* 15-16.

3. Αὐτόθι 33.

4. Αὐτόθι 36.

5. ι', 42: καὶ ὅς ἐάν ποτίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέση τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

6. Πλάτωνος *Νόμοι* 876b, 3: ὁ τοῦτου δεινότερον, ὅταν μὴδὲ σιγῶντα ἀλλὰ θορύβου μεστὰ καθάπερ θέατρα.

7. *Πρὸς Ῥωμαίους* γ', 13: τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν. Πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι ὁ Σ.Α.Κ. εἶχε βαθειὰ γνώση τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ συχνὰ μνημόνευε φράσεις τους. Τὰ κείμενα αὐτά, ἢ λογοτεχνία καὶ ἢ ποίηση τὸν στήριξαν πνευματικὰ κατὰ τὸ ἔργο του.

8. *Πρὸς Ῥωμαίους* ιγ' 20: διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

9. *Πρὸς Ῥωμαίους* γ', 27: Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη, διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.

10. *Πρὸς Ῥωμαίους* γ' 31.

11. σ. 787.

12. Πλάτωνος *Ἀπολογία Σωκράτους* 18a: τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν – ἴσως μὲν γὰρ χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἶη – αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τοῦτο τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μὴ.

13. Ἐπανέκδοση σὲ ἄλλο σχῆμα ἔγινε τὸ 2002, ἢ ὅποια τμηθῆκε μὲ διάκριση ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

14. Κωστὴ Παλαμᾶ, Εἰς τὸ νηοὶ τῆς Κλείσοβας, ἀπὸ τῆ συλλογῆ *Τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου*.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ
(2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1916 - 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011)

Στις 24 Νοεμβρίου απέθανε ο Νικόλαος Γιαλούρης, Γενικός Έφορος τών Αρχαιοτήτων έ.τ. και πρώην Γενικός Έπιθεωρητής Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεως.

Νικόλαος Φιλήμονος Γιαλούρης (2 Αύγουστου 1916 - 24 Νοεμβρίου 2011).

Ὁ Ν. Γ. γεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1916 καὶ μικρὸ παιδὶ ἦλθε στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν καταστροφὴ ὅπου ἀρχικὰ ἔμεινε στὴ Νέα Ἴωνία τῆς ὁποίας ἔγινε δημότης. Τὶς ἐγκύκλιες σπουδές του ἔκανε στὴν Ἀθήνα καὶ κατόπιν φοίτησε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μεσολάβησε ὁ πόλεμος καὶ ὁ Ν. Γ. στρατεύτηκε καὶ βρέθηκε στὸ Μέτωπο. Μὲ τὴν κατάρρευση γύρισε στὴν Ἀθήνα, συνέχισε τὶς σπουδές του καὶ πῆρε τὸ πτυχίό του τὸ 1941.

Οἱ τάσεις του τότε τὸν ἔστρεφαν πρὸς τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία. Γνώρισε τὸν Κωνσταντῖνο Δημαρᾶ μὲ τὸν ὁποῖο συνεργάστηκε, ἐτοιμάζοντας συγχρόνως διδακτορικὴ διατριβὴ γιὰ τὸν Γρηγόριο Κωνσταντᾶ, τὸν κληρικὸ καὶ λόγιο, συγγραφέα τῆς *Νεωτερικῆς Γεωγραφίας*, Διευθυντὴ τοῦ Ὀρφανοτροφείου τῆς Αἴγινας ἐπὶ Καποδίστρια. Γρήγορα ὁμως μεταστράφηκε πρὸς τὴν ἀρχαιολογία καὶ ἄρχισε ἡ γνωριμία του καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸν Χρῆστο Καροῦζο πρὸς τὸν ὁποῖο τὸν ἐσύστησε ὁ Δημαρᾶς. Ἐκεῖ, στὰ γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὅσα ἦσαν τότε προσιτά, μυσήθηκε ὁ Ν. Γ. στὴν πραγματικὴ ἀρχαιολογία καὶ τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας Τέχνης.

Κατὰ τὰ χρόνια μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση μὲ ὑποτροφία μπόρεσε νὰ πάει στὴν Ἑλβετία γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδές, στὴ Βέρνη, ὅπου ἔλαβε τὸ διδακτορικὸ δίπλωμα. Μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἑλλάδα ἔλαβε μέρος σὲ διαγωνισμό Ἐπιμηλητῶν Ἀρχαιοτήτων, πέτυχε καὶ στὶς 14 Ἰουνίου 1951 τοποθετήθηκε στὴν τότε 17ῃ Περιφέρεια Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων (Σάμου) ἀφοῦ παρέμεινε ἐπὶ ἓνα ἐξάμηνο στὴν Ἀθήνα σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 1521/1942 ἄρθρ. 1. Μονιμοποιήθηκε στὶς 16 Ἰουνίου 1954. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ εἶχε ἐπανέλθει, μὲ ἀπόσπαση, στὴν Ἀθήνα. Ἡ ἀπόσπαση ἀνακλήθηκε στὶς 18 Ἰουνίου 1954.

Στὶς 5 Ὀκτωβρίου 1954 μετατέθηκε στὴν ΙΘ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια Ὀλυμπίας ὅπου παρέμεινε ἐπὶ χρόνια. Ἐφορος γ' τάξεως ἔγινε στὶς 9 Ἰανουαρίου 1962, β' τάξεως στὶς 5 Φεβρουαρίου 1965 καὶ α' τάξεως στὶς 14 Σεπτεμβρίου 1966. Στὶς 27 Μαρτίου 1967 μετατέθηκε στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο ὡς Ἐφορος Γλυπτῶν ὅπου ὑπηρετήσε ἕως τὴν ἐπόμενῃ χρονιά. Ἀπολύθηκε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία στὶς 24 Φεβρου-

αρίου 1968 κατά τις διατάξεις της Θ'/1967 Συντακτικής Πράξης (ΦΕΚ 69, 23 Φεβρουαρίου 1968, τ. Γ'), ή απόλυσή του όμως ανακλήθηκε στις 28 Αυγούστου 1969 με ύπουργική απόφαση (ΦΕΚ 272, 26 Αυγούστου 1969, τ. Γ'). Ξαναγυρίζοντας στην Ύπηρεσία ό Ν. Γ. τοποθετήθηκε ως Διευθυντής Ἀρχαιοτήτων στην Κεντρική Ύπηρεσία καὶ τὸ 1973 μετατέθηκε στοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ως Διευθυντής του. Τὸ 1977, μετὴν ἀποχώρηση τοῦ Δημήτρη Λαζαρίδη ἀπὸ τὴν Ύπηρεσία, ἔγινε Γενικός Ἐπιθεωρητής Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ ἀποχώρησε στις 31 Δεκεμβρίου 1981, μετὴ συμπλήρωση τοῦ ὀρίου ἡλικίας τῶν 65 ἐτῶν.

Ἡ δραστηριότητα τοῦ Ν. Γ. ὑπῆρξε ἀνασκαφική καὶ μουσειακή. Οἱ ἀνασκαφές του ἦταν πολλές: στὸν ναὸ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος στὶς Βάσες τῆς Φιγαλείας, στοῦ Μάζι τῆς Σκιλλουντίας ὅπου ἔσκαψε ναὸ, στὴν ἀρχαία Ἥλιδα μετὴ συνεργασία τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (1960-1983), στοῦ μυκηναϊκοῦ νεκροταφεῖο τῆς Καλλιθέας Πατρῶν, ἐνῶ ἀποφασιστικῆς σημασίας ἦταν ἡ ἐργασία του στὴν ἀποκατάσταση τῆς μορφῆς τῶν ἀετωματικῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῆς Ἐπιδαύρου.

Μεγάλο ἐπίσης ὑπῆρξε τὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἐκθέσης τοῦ νέου μουσείου Ὀλυμπίας τὸ ὁποῖο ἐγκαινιάστηκε τὸ 1982 ἀλλὰ χρειάστηκε χρόνια γιὰ νὰ ἀποκατασταθοῦν τὰ γλυπτὰ ἀπὸ τὶς παλαιότερες ἐπεμβάσεις.

Ὁ Ν. Γ. εἶχε διατελέσει Σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ διάστημα 1978-1983. Ἐταῖρος τῆς εἶχε γίνεῖ τὸ 1951 (Α.Μ. 170).

Β.Χ.Π.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Στις 31 Ὀκτωβρίου, στις 7 μ.μ., ἐγκαινιάστηκε στὸ μέγαρο τῆς Ἐταιρείας, ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κύριο Κάρλο Παπούλια ἡ φωτογραφικὴ ἔκθεση «Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία. Οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἀνασκαφές. 1837-2011». Τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας προσφώνησε ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος καὶ κατόπιν ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς παρουσίασε τὴν ἔκθεση καὶ τοὺς συντελεστὲς τῆς. Ἀπὸ τὴ σύντομη ὁμιλία δημοσιεύονται τμήματα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς. Ὀλόκληρη ἡ ἔκθεση, μὲ τὶς φωτογραφίες καὶ ἐκτενὴ κείμενα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ὑπηρεσίας, τῆς Ἐταιρείας, τῶν

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κύριος Κάρλος Παπούλιας καὶ ὁ Μακαριότατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κύριος Ἰερώνυμος ἐπισκέπτονται τὴν ἔκθεση.

άνασκαφών, τὰ βιογραφικὰ τῶν συνεργατῶν ἀρχαιολόγων τῆς Ἑταιρείας, πίνακα ὄλων τῶν ἀνασκαφῶν, βιβλιογραφία καὶ εὐρετήριο ἀποτελοῦν τὸ τεῦχος 100 τοῦ *Μέντορος*.

Κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας,

Προχωροῦμε στὸν βίο μας ἔχοντας ὡς πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ βάση τὸ παρελθόν. Στηριζόμαστε κυρίως στοὺς προγόνους, στὰ κατορθώματά τους καὶ τὸ ἥρωικὸ τέλος τους. Στὸν ἐπιτάφιο λόγο γιὰ τὸν Λεωσθένη καὶ τοὺς συμπολεμιστὲς του στὸν Λαμιακὸ πόλεμο, τὸ 322 π.Χ., ὁ ρήτορας Ὑπερείδης παινεύει ὅσους ἔπεσαν στὸν πόλεμο γιὰ «τὸ μὴ καταιοχῆναι τὰς τῶν προγόνων ἀρετάς». Ἄλλὰ καὶ οἱ θεσμοί, ὅπως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, 174 ἐτῶν πλέον, στηρίζονται στὸ παρελθόν τους, στὴν ἱστορία τους, σ' ἐκείνους ποὺ συντέλεσαν στὴν ἐκπλήρωση τοῦ ἔργου τῆς καὶ τῆ λάμπρυναν.

Ἡ Ἑταιρεία ὡς πολὺ γηραιὰ τίμησε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν τὰ πρόσωπα ποὺ τὴ δημιούργησαν. Τὸ 1838 κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῶν 100 χρόνων τῆς, τὸ 1987 ὅταν συμπλήρωσε 150 χρόνια καὶ τὸ 2007 μὲ τὰ 170 χρόνια. Ἀπόψε δὲν ἑορτάζουμε ἐπέτειο: τὰ 174 χρόνια τῆς δὲν εἶναι στρογγυλὴ χρονολογία. Τοῦ χρόνου ναί, θὰ ἔχει φτάσει τὰ 175 χρόνια.

Κρίθηκε ὁμως ὅτι εἶχε φτάσει ὁ καιρὸς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἰδρυτὲς καὶ τοὺς ἔνδοξους ἐταίρους, νὰ θυμίσουμε καὶ νὰ τιμήσουμε συνολικὰ τοὺς ἀρχαιολόγους· ὅλους ἐκείνους ποὺ μὲ τὶς ὁδηγίες καὶ τὴ σκέπη τῆς Ἑταιρείας ἔφεραν στὸ φῶς τὶς ἑλληνικὲς ἀρχαιότητες, τὶς ἔσωσαν καὶ τὶς μελέτησαν. Ὁ κατάλογος εἶναι μέγας, τοὺς γνωρίζουμε ὅλους, θὰ σταθοῦμε ὁμως στοὺς παλαιούς ποὺ δὲν βρίσκονται στὴ ζωὴ.

Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία ὡς κρατικὴ ἀρμοδιότητα, ἀρχίζει ἐννέα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἴδρυση τῆς Ἑταιρείας, μὲ τὸν Κυβερνήτη Ἰωάννη Καποδίστρια καὶ τὸν Κερκυραῖο Ἐφορο τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τῆς Αἴγινας Ἀνδρέα Μουστοξύδη. Οἱ ἀτυχίες τῆς πατρίδας διέκοψαν τὸ ἔργο τους στὶς 27 Σεπτεμβρίου 1831. Ἡ Ἀντιβασιλεία μὲ τὴ σειρά τῆς ἴδρυσε γιὰ δευτέρη φορὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία μὲ προϊστάμενο τὸν Λουδοβίκο Ρὸς τὸν ὁποῖο διαδέχτηκε ὁ Κυριακὸς Πιπτάκης, Ἀθηναῖος, πρόσωπο ποὺ ἀνήκει στὸν Ἀγῶνα.

Ἡ φτώχεια τῆς τότε Ὑπηρεσίας καὶ ἡ ὀλιγανθρωπία τῆς, δύο ἄνθρωποι γιὰ ὅλη τὴν τότε Ἑλλάδα, ἦταν ἡ αἰτία, ποῦ μὲ πρωτεργάτες τὸν Πιπτάκη καὶ τὸν Ἀλέξανδρο Ραγκαβῆ ἀπὸ τὸ Φανάρι, ὥθησε στὴ δημιουργία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, στὶς 6 Ἰανουαρίου 1837. Δὲν θα σταθῶ στὰ πρῶτα ἔργα τους. Πήγαιναν ψηλαφητά. Τὸ νέο καὶ ἐνθουσιῶδες Συμβούλιο ἐπιθυμοῦσε πολλά, πρῶτα πρῶτα τὴν ἀνασκαφὴ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Οἱ πόροι ὅμως δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ γιὰ τὸ ἔργο καὶ περιορίστηκε, τῆ δευτέρῃ χρονιά, τὸ 1838, στὴν ἀποχωμάτωση τοῦ Πύργου τῶν Ἀνέμων ποῦ ἀσφυκτοῦσε ἀπὸ τὶς ἐπιχώσεις. Ἀκολούθησε ἀναστήλωση μελῶν τοῦ Παρθενῶνος ἀπὸ τὸν Πιπτάκη καὶ τὸν Ραγκαβῆ ποῦ σήκωσαν λιθοπλίνθους καὶ σπονδύλους τοῦ ναοῦ. Μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ ἐξαντλήθηκε τὸ ταμεῖο τῆς Ἐταιρείας. Γιὰ πορισμὸ χρημάτων ζήτησε ἡ Ἐταιρεία ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νὰ τῆς ἐπιτραπεῖ ἡ κατεδάφιση τῶν τουρκικῶν καὶ μεσαιωνικῶν κτισμάτων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νὰ καρπωθεῖ τὴν ἀξία τῶν ὑλικῶν τῆς κατεδάφισης. Τότε ἡ Ἀθήνα κιτζόταν μὲ πυρετώδη ρυθμὸ καὶ οἱ πέτρες ἦταν περιζήητες.

[Ἀκολουθεῖ σύντομη μνεῖα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν σημαντικότερων ἀνασκαφῶν τους μὲ προβολὴ φωτεινῶν εἰκότων καὶ ἡ ὁμιλία τερματίζεται ὡς ἐξῆς]:

Τελευταῖο μνημονεύω ἕναν τῆς γενιᾶς μου, τὸν *Γιάννη Σακελλαράκη*, ποῦ χάθηκε πέρυσι. Μένουν μνημεῖα τοῦ ἔργου του οἱ ἔρευνές του στὶς Ἀρχάνες, στὸ Ἰδαῖο Ἄντρο, στὴ Ζώμινθο, καὶ οἱ τρεῖς στὴν Κρήτη. Τῆς ἄλλης του μεγάλης ἀνασκαφῆς, στὸν Ἅγιο Γεώργιο στὰ Κύθηρα, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κυκλοφόρησε ἤδη φέτος τὸν πρῶτο τόμο.

Ἐδῶ σταματῶ. Σᾶς μνημόνευσα σύντομα καὶ πολὺ ἀφαιρετικὰ μόνον ἐκείνους ποῦ δὲν βρίσκονται ἀνάμεσά μας, καὶ ὄχι ὅλους. Ἀπομένουν ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τῆς Ἐταιρείας πολλοὶ ποῦ ἐρευνοῦν καὶ δημοσιεύουν καὶ εὐχόμαστε αὐτὸ νὰ γίνεται, γιὰ ὅλους, ἐπὶ μακρότατα ἔτη. Ἐκεῖνοι ποῦ παραλείπονται στὴ βιασικὴ μου προφορικὴ ἐξιστόρηση μνημονεύονται ὅλοι στὸν «Κατάλογο τῆς Ἐκθέσεως» μὲ τὰ βιογραφικὰ τους

καὶ τὶς εἰκόνες τους. Ἡ ἀποψινὴ ἀναδρομὴ στοὺς παλαιοὺς εἶναι κυρίως μνημόσυνο ἐκείνων οἱ ὅποιοι παραστάθηκαν στὴν Ἑταιρεία ὅπως τοὺς παραστάθηκε καὶ ἐκεῖνη στὶς σπουδές τους καὶ στὸ ἔργο τους. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ἐπὶ πολλὰς δεκαετίες, πέραν τοῦ αἰῶνος, ἡ Ἑταιρεία ἦταν ὁ μόνος βοηθὸς τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων. Ἔως καὶ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ἡ Ἑταιρεία συντηροῦσε μιὰ δεύτερη Ὑπηρεσία μὲ τοὺς Ἐπιμελητὲς τῆς καὶ τοὺς Ἐφόρους τῆς. Πλήθος Ἐφόρων σπούδασαν στὸ Ἐξωτερικὸ μὲ τὶς ὑποτροφίες τῆς καὶ ὅλοι ὅσους ἀκούσατε, ἔκαναν τὶς ἀνασκαφές τους καὶ τὶς δημοσιεύσεις τους μὲ δαπάνες τῆς.

Ὑπῆρξε ἡ Ἑταιρεία γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἀρχαιολόγους καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστῆμη, ἡ *alma mater*, ἡ τροφὸς ἢ ὁποία, παρὰ τὶς κοινωνικές, πολιτικὲς καὶ οἰκονομικὲς ἀλλαγές ποὺ ἔγιναν, ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχει ἀνυπόκριτα τὸ μερίδιό τῆς ὀφειλῆς τῆς πρὸς τὴν πατρίδα.

Ἐνας πατέρας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ποὺ μαρτύρησε τὸ 258, ὁ Κυπριανός, ἐπίσκοπος Καρχηδόνας, εἶχε πεῖ ὅτι «παράδοσις μὴ στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀληθείας εἶναι πεπαλαιωμένη πλάνη». Ἡ Ἑταιρεία ἔχει δημιουργήσει τὴ δική τῆς παράδοσις ποὺ βασίζεται στὴν ἐπιστῆμη, δηλαδὴ στὴν ἀλήθεια. Πολλοὶ σήμερα ὑποτιμοῦν τὴν Ἑταιρεία, δὲν εἶναι στὴ μόδα, καὶ τὴν παραβλέπουν· ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι φυσικόν. Δὲν στηρίζονται στὴν ἀλήθεια ἀλλὰ σὲ ἐφήμερες τάσεις χωρὶς θεμέλια. Πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιβιώσει καὶ νὰ ἀκμάσει ἕνας ἐπιστημονικὸς ὀργανισμὸς, χωρὶς βοήθεια, ἐπὶ 174 χρόνια, ἂν τὰ θεμέλιά του τὰ πνευματικὰ, δὲν ἦταν βασισμένα στὴν ἀλήθεια ἢ ὁποία δίνει τὴ δύναμη καὶ τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίζει κανεὶς τὰ ἐμπόδια καὶ τὶς ἐχθρικὲς ἐπιβουλές;

Καὶ τώρα θὰ ἀποδώσω τὴν τελευταία ὀφειλὴ τοῦ σημερινοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας πρὸς τοὺς συντελεστὲς τῆς Ἐκθεσῆς ποὺ θὰ ἰδῆτε.

Εὐχαριστεῖ τὸ Συμβούλιο τὴν Ἐφη Ἀνδρεάδη γιὰ τὴ σύλληψη τῆς μορφῆς τῆς ἔκθεσῆς, τὴ σχεδιάσή τῆς καὶ τὴν πραγματοποίησή τῆς μὲ τὴ γνώση καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ τῆς αἴσθησις ποὺ τὴν συνοδεύουν πάντα σὲ κάθε ἔργο τῆς.

Εὐχαριστεῖ τὴν ὑπεύθυνη τοῦ Ἀρχείου, τὴν Ἰωάννα Νίνου,

ή όποία με την βαθύτατη γνώση τοῦ θέματος συγκέντρωσε καὶ ὑπομνημάτισε τίς λησμονημένες στιγμές τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν συνεργατῶν τῆς Ἑταιρείας.

Εὐχαριστεῖ τοὺς τεχνικοὺς συντελεστὲς τῆς Ἐκθεσης: Χαρτὶ καὶ Τέχνη Ε.Π.Ε. γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν φωτογραφιῶν, τὴν Βικτωρία Μπεζεριάνου Ο.Ε. γιὰ τὰ κείμενα καὶ τὰ ὑπομνήματα, τὸν Στέλιο Δασκαλάκη γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ χάρτη τῶν ἀνασκαφῶν, τὸν Παναγιώτη Νέγκα γιὰ τὴν ψηφιοποίηση φωτογραφιῶν καὶ τὴν Α.Ε. Ὁρφεὺς Βεῖνόγλου γιὰ τὴν ἀνάρτηση τῶν φωτογραφιῶν.

Εὐχαριστεῖ ὅλους ἐκείνους ποὺ πρόθυμα μᾶς ἔδωσαν φωτογραφίες παλαιῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀρχαιολόγων καὶ ιδιαίτερα τὴν φίλη Ραχήλ Καπόν.

Μεγάλη βοήθεια, ιδιαίτερα πολύτιμη αὐτὲς τίς ἡμέρες, ἔδωσαν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς δαπάνης τῆς Ἐκθεσης τὸ Ἴδρυμα Πέτρου Χάρη καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Θανάσης Βαλτινὸς καὶ ὁ Ὁμιλος Eurobank καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Τίμος Χριστοδούλου. Τοὺς εὐχαριστοῦμε.

Τὸν συντιονισμὸ τοῦ ὅλου μακρόχρονου ἔργου τῆς ἐκθεσης εἶχε ἡ Σύμβουλος Ντόρα Βασιλικοῦ τὴν ὁποία τὸ Συμβούλιο θερμὰ εὐχαριστεῖ.

Ἡ τελευταία μας ὀφειλὴ κύριε Πρόεδρε εἶναι ἡ ἔκφραση τῶν εὐχαριστιῶν τοῦ Συμβουλίου πρὸς σᾶς γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ κάνετε στὴν Ἑταιρεία μετὴν τὴν παρουσία σας ἐδῶ στὴν Ἐκθεση γιὰ τοὺς Ἑλληνας ἀρχαιολόγους, τὴν ὁποία σᾶς παρακαλοῦμε νὰ ἐγκαινιάσετε.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Στις σελίδες που ακολουθούν δημοσιεύεται κείμενο για το Έθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσείο, σχετικὸ μὲ τὰ φημολογούμενα ἀλλαγῆς τῆς νομικῆς του μορφῆς καὶ ἀπόσπασῆς του ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία, ὅπως ἔγινε καὶ μὲ τὸ Ν.Μ.Α. (Νέο Μουσείο Ἀκροπόλεως), τὸ ὁποῖο δὲν ἀποτελεῖ πλέον μέρος τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων Ἀκροπόλεως οὔτε διευθύνεται ἀπὸ τὸν Προϊστάμενὸ τῆς ἀλλὰ ἀπὸ πρόσωπο πὺ δὲν ἀνήκει στὸν Κλάδο καὶ ἀπὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἐξίσου ξένο καὶ ἀναρμόδιο ἐπιστημονικῶς καὶ διοικητικῶς μὲ τὸ παλαιότερο μουσεῖο τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴ μακρότατη ἐπιστημονικὴ καὶ ἱστορικὴ παράδοση. Ὅμοια παράδοση, ἐπιστημονικὴ καὶ ἱστορικὴ, ἔχει καὶ τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσείο, τὸ σημαντικότερο στὸν κόσμον γιὰ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ τέχνη, φτιαγμένο ἀπὸ τὶς συλλογές τῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἀπὸ τὰ μουσεῖα τῆς Ἐταιρείας, δηλαδὴ μὲ τὶς προσπάθειες, τοὺς κόπους καὶ τὴ γνώση ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων τοῦ παρελθόντος, ἀπὸ τὸ 1828 ἕως σήμερα. Δὲν εἶναι μουσεῖο ἀρχαιοκαπηλικὸ καὶ τὸ περιεχόμενό του δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀρπαγῶν καὶ τυμβωρυχίας ἀλλὰ ἐπιστημονικῶν προσπαθειῶν καὶ ὑπαρξῆς πνευματικῶν ἰδανικῶν. Εἶναι τμῆμα, μέρος, τῆς ἱστορίας μας καὶ τῆς ἐπιστῆμης μας, πὺ συμπληρῶνεται μὲ τὸ Βυζαντινὸ Μουσείο καὶ τὸ Μουσείο τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας.

B.X.Π.

Ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Τον τελευταῖο καιρὸ τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσείο, τὸ μεγαλύτερο καὶ σημαντικότερο μουσεῖο τῆς Ἑλλάδας καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα στὸν κόσμον, βάλλεται συστηματικῶς ἀπὸ μερίδα τοῦ Τύπου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ορισμένους ἀρχαιολόγους, μὲ στόχο νὰ ἀπαξιωθεῖ τόσο, ὥστε νὰ διευκολυνθεῖ ὁ ἐρχομὸς τοῦ «Μεσσία» πὺ θα το σώσει, τοῦ ἱκανοῦ μάνατζερ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ πὺ θα το κάμει καὶ αὐτὸ ἐπιτέλους μὴ κερδοφόρα ταμειακὴ μηχανή, ὅπως τὸ προβαλλόμενον ὡς πρό-

τυπό Νέο Μουσείο Ακροπόλεως. Προκαλεί πραγματικά αλγεινή εντύπωση η ομολογία ότι τα μουσεία τα χρειαζόμαστε μόνο για να φέρνουν χρήματα στον κρατικό κορβανά και ότι οι αρχαιολόγοι των μουσείων πρέπει να σκέφτονται και να ενεργούν όπως οι καλοί οικονομικοί υπάλληλοι των επιχειρήσεων. Η άποψη αυτή είναι συνέπεια της εδραιωμένης πλέον πεποίθησης πολλών Ελλήνων ότι οι αρχαιότητες είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας!

Οι αρχαιολόγοι που υπογράψουμε αυτό το κείμενο θέλουμε τα μουσεία μας να έχουν άλλους, υψηλότερους, στόχους. Και αυτούς τους στόχους το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και το επιστημονικό προσωπικό του τους υπηρέτησαν, παρά τις αντιξοότητες που υπήρξαν και υπάρχουν, κατά τον καλύτερο τρόπο.

Πρώτον ολοκλήρωσαν την έκθεση των πολύτιμων θησαυρών του Μουσείου σε 64 αίθουσες, ακολουθώντας τις προδιαγραφές που επιβάλλει η σωστή μουσειακή αντίληψη: σωστή επιστημονική τεκμηρίωση και αισθητική παρουσίαση των εκθεμάτων, χωρίς εξαλλοσύνες και απαράδεκτους μοντερνισμούς, με σεβασμό στο έκθεμα, αλλά και στην αρχιτεκτονική μορφή του νεοκλασικού κτηρίου, το οποίο έχει κριθεί, ως γνωστόν, διατηρητέο. Το κτήριο επομένως δεν σηκώνει αλλαγές και επεμβάσεις που θα αλλοιώνουν τον χαρακτήρα του. Δεν μπορεί και δεν πρέπει να «εκμοντερνισθεί» κατά το πρότυπο του Μουσείου Ακροπόλεως.

Η έκθεση του Μουσείου που συμπληρώθηκε τελευταία περιλαμβάνει εκτός από τα γλυπτά, τα αγγεία, την Προϊστορική Συλλογή και τα χάλκινα, την Αιγυπτιακή Συλλογή και τις Συλλογές των πηλίνων ειδωλίων, των κοσμημάτων, των γυάλινων αγγείων και των κυπριακών αρχαιοτήτων, οι οποίες παρουσιάζονται τώρα για πρώτη φορά στο κοινό. Παράλληλα με την παρουσίαση των μόνιμων συλλογών του, στις οποίες εικονογραφείται κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο η ζωή, η τέχνη και γενικότερα ο πολιτισμός της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας, το Μουσείο παρουσίασε όλα αυτά τα χρόνια σειρά ειδικών εκθέσεων, μία κάθε χρόνο, και δημοσίευσε αξιοπρεπείς, επιστημονικά και αισθητικά, συνοδευτικούς καταλόγους,

που έχουν αποσπάσει πολύ θετικές κριτικές. Στις δραστηριότητες του Μουσείου περιλαμβάνονται και πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές και ενήλικες που πραγματοποιούνται με μεγάλη επιτυχία. Οι φίλοι του Εθνικού Μουσείου οργανώνουν κάθε χρόνο στο αμφιθέατρο του Μουσείου επιστημονικές διαλέξεις και ανακοινώσεις, που τις παρακολουθεί με μεγάλο ενδιαφέρον το αρχαίοφιλο κοινό.

Μια άλλη σημαντική δραστηριότητα του Εθνικού Μουσείου, η οποία είναι άγνωστη στο ευρύ κοινό και που πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα, είναι το ερευνητικό έργο που γίνεται τα τελευταία χρόνια από μεμονωμένους επιστήμονες και από ομάδες επιστημόνων. Αυτό οφείλουν να το κάνουν όλα τα μουσεία, αλλά στην Ελλάδα γίνεται από ελάχιστα. Ένα από αυτά είναι και το Εθνικό. Έχει κατατεθεί πριν δύο χρόνια και σύντομα πρόκειται να δημοσιευθεί ο πρώτος τόμος του επιστημονικού καταλόγου των γλυπτών του Μουσείου. Στο έργο αυτό, εφάμιλλο των επιστημονικών καταλόγων των μεγάλων ευρωπαϊκών μουσείων, μια δεκάδα αρχαιολόγων, ορισμένοι από τους οποίους υπογράφουν αυτό το κείμενο, περιγράφουν, χρονολογούν και ερμηνεύουν τετρακόσια δέκα αρχαϊκά γλυπτά, ολόκληρα ή θραύσματα, από την έκθεση και τις αποθήκες του Μουσείου. Δύο άλλοι τόμοι για τα αναθηματικά ανάγλυφα και ένας για τα ρωμαϊκά αυτοκρατορικά πορτραίτα βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας. Παράλληλα προχωρούν οι δημοσιεύσεις των αγγείων στη σειρά του *Corpus Vasorum Antiquorum*, των αιγυπτιακών αρχαιοτήτων και των κοσμημάτων. Σημειώνουμε τέλος ότι το Μουσείο εκδίδει το δικό του επιστημονικό και ενημερωτικό περιοδικό, το *Μουσείον*, από το οποίο έχουν εκδοθεί έως τώρα 5 τόμοι.

Παρόλες, όμως, αυτές τις προσπάθειες το Εθνικό Μουσείο αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα. Γι' αυτά όμως δεν ευθύνεται το επιστημονικό προσωπικό του Μουσείου. Καλό λοιπόν είναι ευθύνες να ζητηθούν από τους πραγματικούς υπεύθυνους. Από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το Εθνικό αναφέρουμε εδώ τα κυριότερα.

Μια απαράδεκτη κατάσταση που επικρατεί στην οδό Τσοπίτσα τα τελευταία χρόνια με τους αξιολύπητους νέους της Αθή-

νας να παίρνουν τη δόση τους, να κοιμούνται, να ουρούν και να αποπατούν στο δρόμο και τα πεζοδρόμια, με τη δυσοσμία να διαχέεται έως και την κεντρική είσοδο, έχει υποβαθμίσει τον περιβάλλοντα χώρο τόσο, ώστε η πρόσβαση στο Μουσείο από αυτή την πλευρά να είναι αδύνατη για τους επισκέπτες, ακόμα και για το προσωπικό του Εθνικού και του Επιγραφικού Μουσείου. Δεν πάει πολύς καιρός που θρηνήσαμε και το πρώτο θύμα, με τον άδικο θάνατο μιας συναδέλφου μας, της αξέχαστης Ηούς Ζερβουδάκη. Παρά τις συνεχείς οχλήσεις και διαμαρτυρίες καμιά από τις κυβερνήσεις των τελευταίων χρόνων δεν ενδιαφέρθηκε να δώσει λύση στο πρόβλημα. Είναι προκλητικό το κράτος να διαθέτει μια διμοιρία της αστυνομίας για τη φύλαξη μέρα και νύχτα του Υπουργείου Πολιτισμού στην οδό Μπουμπουλίνας και να αδιαφορεί για την «κιβωτό του ελληνικού πολιτισμού» που βρίσκεται από την άλλη μεριά του δρόμου. Να αφήσουμε και αυτό το πρόβλημα να το λύσει ο νέος μάνατζερ που προαναγγέλλεται;

Ένα άλλο πρόβλημα, το σημαντικότερο, είναι η ανεπαρκής χρηματοδότηση του Εθνικού Μουσείου, οι ανάγκες του οποίου είναι πολύ μεγαλύτερες από τις ανάγκες των άλλων δημόσιων Μουσείων. Το επίθετο ανεπαρκής χρησιμοποιείται εδώ με την πραγματική σημασία της λέξης. Είναι απορίας άξιον σήμερα, που δεν υπάρχουν χρήματα, να χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Πολιτισμού με σημαντικά ποσά ιδιωτικά Μουσεία της Αθήνας και το Μουσείο της Ακρόπολης, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να βρουν χρήματα από άλλες πηγές για τη λειτουργία τους, ενώ το Εθνικό να στερείται ακόμα και τα απολύτως απαραίτητα, όπως π.χ. τη δυνατότητα να προσλάβει μια ακόμα καθαρίστρια στις δύο που διαθέτει για να καθαρίζουν καθημερινά τα 16000 τετραγωνικά μέτρα του. Μεγάλη είναι και η έλλειψη φυλακτικού προσωπικού. Φταίει το προσωπικό του Μουσείου που κλείνουν αίθουσες, όταν δεν υπάρχουν φύλακες;

Στα δημοσιεύματα των εφημερίδων το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης προβάλλεται ως πρότυπο προς μίμηση. Κόβει τα περισσότερα εισιτήρια. Δικαιολογημένα, αφού ένας είναι ο Παρθενώνας και μοναδικά τα γλυπτά του. Αυτό συνέβαινε και

στο παρελθόν. Η Ακρόπολη και το παλαιό Μουσείο της έρχονταν πρώτα σε εισπράξεις. Και αυτό θα γίνεται και στο μέλλον. Κανείς δεν φθονεί την ακτινοβολία αυτού του Μουσείου. Μας ανησυχεί όμως το γεγονός ότι το Υπουργείο Πολιτισμού φαίνεται να πιστεύει ότι το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης επαρκεί για την προβολή του Πολιτισμού της χώρας. Το περιποιείται σαν να είναι το καλό παιδί του και αδιαφορεί για τα άλλα μουσεία, που τα έχει, όπως φαίνεται, κατατάζει στα αποπαίδια του. Έτσι εξηγείται γιατί ο ελληνικός τουρισμός διαφημίζει μόνον αυτό το μουσείο και κανένα άλλο και γιατί τα τουριστικά γραφεία κατευθύνουν μόνον σε αυτό τους τουρίστες τους.

Όσοι υπογράψουμε αυτό το κείμενο πιστεύουμε ότι τα αρχαιολογικά μουσεία πρέπει να τα στήνουν και να τα διευθύνουν αρχαιολόγοι έμπειροι και, κυρίως, επιστημονικά καταρτισμένοι. Οι μάναιζερ στήνουν και διευθύνουν εμπορικά καταστήματα, όχι πνευματικά ιδρύματα. Πιστεύουμε ακόμη ότι το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού οφείλει να συμβάλει στη λύση των προβλημάτων του Εθνικού Μουσείου και στην ανάδειξή του. Ας εξοικονομήσει κάποια χρήματα από ορισμένες αμφιβόλου ποιότητας δραστηριότητές του και ας δώσει στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο την οικονομική ενίσχυση που χρειάζεται.

Βαλαβάνης Π.	Καθηγητής Αρχαιολογίας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Βικέλα Ευγ.	Καθηγήτρια Αρχαιολογίας Ιονίου Πανεπιστημίου
Βουτυράς Εμμ.	Καθηγητής Αρχαιολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Δαμάσκος Δ.	Επίκουρος καθηγητής Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Δεσπίνης Γ.	Ομότ. καθηγητής Αρχαιολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Δεσποίνη Αικ.	τ. Έφορος Αρχαιοτήτων
Καράγιωργα Θ.	Επίτ. Έφορος Αρχαιοτήτων
Καρανασάση Π.	Καθηγήτρια Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

- Κατσικούδης Ν. Επίκουρος καθηγητής Αρχαιολογίας
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- Κοκκορού Αλευρά Γ. Καθηγήτρια Αρχαιολογίας Εθνικού και
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- Λεμπέση Α. Επίτ. Έφορος Αρχαιοτήτων
- Μαραγκού Λ. Ομότ. καθηγήτρια Αρχαιολογίας Πανεπι-
στημίου Ιωαννίνων
- Μουστάκα Α. Καθηγήτρια Αρχαιολογίας Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- Παλαγγιά Ο. Καθηγήτρια Αρχαιολογίας Εθνικού και
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- Παπαποστόλου Ι. Ομότ. καθηγητής Αρχαιολογίας Πανεπι-
στημίου Ιωαννίνων
- Παππά Β. Επίκουρη καθηγήτρια Αρχαιολογίας
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- Πετράκος Β. Ακαδημαϊκός, Γενικός Γραμματεύς της
Ακαδημίας Αθηνών
- Πετρόχειλος Ι. Αναπληρωτής καθηγητής Αρχαιολογίας
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- Πλάντζος Δ. Επίκουρος καθηγητής Αρχαιολογίας
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- Ρωμοπούλου Αικ. Επίτ. Έφορος Αρχαιοτήτων
- Σμπόνιας Κ. Επίκουρος καθηγητής Προϊστορικής
Αρχαιολογίας Ιονίου Πανεπιστημίου
- Στεφανίδου Τιβε- Καθηγήτρια Αρχαιολογίας Αριστοτελείου
ρίου Θ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- Τιβέριος Μ. Καθηγητής Αρχαιολογίας Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ακαδη-
μαϊκός
- Τουλούπα Ε. Επίτ. Έφορος Αρχαιοτήτων
- Τριάντη Ι. Ομότ. καθηγήτρια Αρχαιολογίας Πανεπι-
στημίου Ιωαννίνων
- Χανιώτης Α. Καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας Πανεπι-
στημίου Princeton ΗΠΑ
- Walter-Καρύδη Ε. Ομότ. καθηγήτρια Αρχαιολογίας Πανεπι-
στημίου Saarbrücken

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

2 Νοεμβρίου 2011 - 7 Μαρτίου 2012. Τετάρτη, ώρα 6 - 8 μ.μ.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ Ι ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ, Έρευνητής της 'Ακαδημίας 'Αθηνών

2 Νοεμβρίου 2011

Τοπογραφώντας τους μύθους στα μεγάλα μυκηναϊκά κέντρα της Πελοποννήσου.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΩΤΣΑΚΗΣ, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

9 Νοεμβρίου 2011

Νεολιθική Πελοπόννησος. Από την αρχή της νεολιθικής στην εποχή του χαλκού.

ΝΤΟΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ, Αρχαιολόγος

16, 23 Νοεμβρίου 2011

Έρρικός Schliemann. Η ανακάλυψη του μυκηναϊκού πολιτισμού. • Οί ταφικοί κύκλοι της ακρόπολης των Μυκηνών. Άνασκαφές και εύρηματα.

ΣΠΥΡΟΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ, Άκαδημαϊκός

30 Νοεμβρίου 2011

Η ακρόπολη των Μυκηνών.

STEPHEN MILLER, Prof. Emeritus, University of California, Berkeley

7 Δεκεμβρίου 2011

Η Νεμέα, άνασκαφή και άναβίωση.

ΝΑΝΝΩ ΜΑΡΙΝΑΤΟΥ, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του 'Ιλλινόις, Σικάγο

14 Δεκεμβρίου 2011

Η μυκηναϊκή θρησκεία και οί ρίζες της.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΩΛΟΣ, Έπίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

21 Δεκεμβρίου 2011

Η άρχαία Σικυώνα και οί όμορες πόλεις Φλιοῦς και Στύμφαλος.

JOSEPH MARAN, Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης
11 Ιανουαρίου 2012

Ἡ Τίρυνθα στὸ μεταίχμιο. Μεταβολές καὶ ἐξελίξεις πρὶν καὶ μετὰ
 τὴν καταστροφὴ τοῦ ἀνακτόρου.

GILLES TOUCHAIS, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Panthéon-Sorbonne 1
18 Ιανουαρίου 2012

Τὸ προϊστορικὸ ἼΑργος.

JACK DAVIS, Καθηγητής του Πανεπιστημίου τοῦ Cincinnati
 Διευθυντὴς τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασικῶν Σπουδῶν
25 Ιανουαρίου 2012

Τὸ ἀνάκτορο τοῦ Νέστορος στὴν Πύλο: νέες ἔρευνες, νέα εὐρήματα,
 νέα συμπεράσματα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ, Ἐρευνητὴς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
1 Φεβρουαρίου 2012

Ἡ τέχνη τῶν τοιχογραφιῶν στὴ μυκηναϊκὴ Πελοπόννησο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΑΤΑΚΗΣ, Λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
8 Φεβρουαρίου 2012

Ἀρχαία Ἐπίδαυρος. Τὸ ἱερὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

NANCY BOOKIDIS, Ἐπίτιμη Ὑποδιευθύντρια τῶν Ἀνασκαφῶν Κορίνθου
15 Φεβρουαρίου 2012

Ἡ Κόρινθος μέχρι καὶ τὴν ἴδρυσή της ὡς ρωμαϊκὴ ἀποικία.

ΑΛΙΚΗ ΜΟΥΣΤΑΚΑ, Καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
22, 29 Φεβρουαρίου 2012

Ἀρχαία Ὀλυμπία I: Χρονικὸ τῶν ἀνασκαφῶν. Ἱστορικὸ τῆς ἔρευνας. •
 Ἀρχαία Ὀλυμπία II: Ἡ σταδιακὴ ἐξέλιξη ἀπὸ τὸ τοπικὸ στὸ πανελλήνιο
 ἱερό. Κτίρια καὶ ἀναθήματα.

ΠΑΝΟΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
7 Μαρτίου 2012

Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες: Ἐρμηνευτικὲς προσεγγίσεις γιὰ τὶς ἀφειτηρίες, τὴν
 ἱστορικὴ ἐξέλιξη καὶ τὴν πολιτικὴ ἐκμετάλλευσή τους.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ 2011

Σήμερα, ημέρα Κυριακή, 27 Νοεμβρίου 2011 και ώρα 10 π.μ. συγκλήθηκε η δεύτερη Τακτική Συνέλευση των εταίρων της εν 'Αθήναις 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας τοῦ 2011 γιὰ νὰ ἐκλέξει τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο γιὰ τὴν τριετία 2011-2014.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνέλευσης ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. 'Επαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος ὑπενθύμισε στοὺς ἤδη προσελθόντες εταίρους ὅτι ὁ χρόνος τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἔχει μετατοπιστεῖ στὸ τέλος τοῦ ἔτους ἔπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ 2002 καὶ στὴ συνέχεια ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κ. Βασίλειος Χ. Πετράκος ἀνήγγειλε ὅτι κατὰ τὸ 2011 ἡ 'Εταιρεία εἶχε χάσει τοὺς ἐξῆς εταίρους: τὸν Γεώργιο Γούναρη (1942-25.5.2011), καθηγητὴ τῆς παλαιοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς 'Αρχαιολογίας στὸ 'Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, τὴν Διδῶ Κώνστα (1941-29.8.2011), νομικὸ καὶ στέλεχος ὀργανωτικὸ σὲ 'Υπηρεσίες τοῦ Κράτους, τὸν Σπύρο Κανίνια (1922-3.9.2011), 'Επίτιμο ἀντιπαιδαγωγὸς τοῦ 'Αρείου Πάγου καὶ πολύτιμο μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς 'Εταιρείας ἐπὶ πολλὰ χρόνια, τὸν Jean Leclant (1920-16.9.2011), 'Επίτιμο 'Αντιπρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῆς 'Εταιρείας, διάσημο αἰγυπτολόγο καὶ Secrétaire Perpetuel τῆς Académie des Inscriptions et Belles Lettres τοῦ Institut de France, τὸν Antonino di Vita (1925-22.10.2011), 'Επίτιμο Σύμβουλο τῆς 'Εταιρείας καὶ πρώην Διευθυντὴ τῆς 'Ιταλικῆς 'Αρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὸν Νικόλαο Φ. Γιαλούρη (1916-24.11.2011), πρώην 'Εφορο τῶν 'Αρχαιοτήτων, Διευθυντὴ 'Αρχαιοτήτων, Διευθυντὴ τοῦ 'Εθνικοῦ 'Αρχαιολογικοῦ Μουσείου καὶ Γενικὸ 'Επιθεωρητὴ 'Αρχαιοτήτων.

Εὐθὺς ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως 'Ακαδημαϊκὸς κ. Σπύρος 'Ιακωβίδης κήρυξε τὴν ἔναρξη τῆς ψηφοφορίας. Προσῆλθαν καὶ ἐψήφισαν 147 εταῖροι.

Μετὰ τὴν παρέλευση τῆς 1ης μ.μ. ὥρας καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς εταῖρος προσερχόταν ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως κήρυξε

κατὰ τὴν ἡμερήσια διάταξη τὸ πέρασ τῆς ψηφοφορίας. Μὲ παρισταμένους τὰ μέλη τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνοίχτηκε ἡ κάλη καὶ καταμετρήθηκαν οἱ ἐντὸς αὐτῆς εὐρισκόμενοι φάκελλοι 147 τὸν ἀριθμὸν. Κατόπιν ἀνοίχτηκαν οἱ φάκελλοι καὶ εὐρέθησαν 141 ἔγκυρα ψηφοδέλτια καὶ 6 λευκά. Καταμετρήθηκαν οἱ ψηφοὶ καὶ ἐκ τῆς καταμετρήσεως προκύπτει τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα:

Ἐλαβον ψήφους: 1) Βασίλειος Χ. Πετράκος 137. 2) Ἰωάννης Παπαποστόλου 130. 3) Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος 129. 4) Διονύσιος Μινῶτος 124. 5) Ἰορδάνης Δημακόπουλος 123. 6) Νικόλαος Καλτσᾶς 123. 7) Παναγιώτης Βοκοτόπουλος 121. 8) Ἄννα Μπενάκη Ψαρούδα 117. 9) Ἴφιγένεια Δεκουλάκου 3. 10) Μαρίζα Μαρθάρη 2. 11) Μιχάλης Τιβέριος 2. 12) Εὐαγγελία Μπουρνιᾶ 1. 13) Πέτρος Θέμελης 1. 14) Μαρία Παντελίδου 1. 15) Χρῆστος Ντούμας 1. 16) Λίλα Μαραγκοῦ 1. 17) Γεώργιος Δεσπίνης 1. 18) Χαράλαμπος Κριτζᾶς 1.

Συνεπῶς ἐκλέγονται ὡς μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας γιὰ τὴν τριετία 2011-2014 οἱ ἐξῆς ὀκτὼ πρῶτοι: Βασίλειος Χ. Πετράκος, Ἰωάννης Παπαποστόλου, Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος, Διονύσιος Μινῶτος, Ἰορδάνης Δημακόπουλος, Νικόλαος Καλτσᾶς, Παναγιώτης Βοκοτόπουλος, Ἄννα Μπενάκη Ψαρούδα.

Μετὰ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ ἀνωτέρω πρακτικοῦ καὶ τὴν κύρωσή του ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως Σπῦρος Ἰακωβίδης κήρυξε τὸ πέρασ τῆς Συνελεύσεως.

Ἡ Ἐκλογικὴ Ἐπιτροπεΐα

ΙΩΑΝΝΑ ΓΙΑΝΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΑΡΙΑ ΠΙΠΙΛΗ, ΜΕΛΠΩ ΠΩΛΩΓΙΩΡΓΗ,
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΩΤΗΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΕΛΙΚΑΣ

Ὁ Πρόεδρος
ΣΠΥΡΟΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

Ἡ Α΄ Γραμματεὺς
ΕΥΓΕΝΙΑ ΒΙΚΕΛΑ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΛΑΤΩΝ

Ὁ Β΄ Γραμματεὺς
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 2011-2014

Κατὰ τὶς ἀρχαιρεσίαις τῆς 27 Νοεμβρίου 2011 ἐξελέγησαν ὡς μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ σειρὰν οἱ κύριοι: Βασίλειος Πετράκος, Ἰωάννης Παπαποστόλου, Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος, Διονύσιος Μινῶτος, Ἰορδάνης Δημακόπουλος, Νικόλαος Καλτσᾶς, Παναγιώτης Δημακόπουλος καὶ ἡ κυρία Ἄννα Μπενάκη Ψαρούδα.

Τὴν ἐπομένη, 28 Νοεμβρίου, οἱ ἐκλεγέντες συνεδρίασαν καὶ ἐξέλεξαν ὡς Πρόεδρο τὸν κ. Ἐπαμεινώνδα Σπηλιωτόπουλο, ὡς Ἀντιπρόεδρο τὴν κυρία Ἄννα Μπενάκη Ψαρούδα καὶ ὡς Γενικὸ Γραμματέα τὸν κ. Βασίλειο Πετράκο. Ὡς μέλη ἐξέλεξαν, κατὰ τὸ ἄρθρο 9 τοῦ Ὄργανισμοῦ, τὶς κυρίες Ντόρα Βασιλικῶ, Ἰωάννα Δρακωτοῦ Τσιριγώτη καὶ Μαρίζα Μαρθάρη.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τρία νέα βιβλία πολὺ σημαντικὰ ἐκδόθησαν κατὰ τὸ 2011. Πρῶτο τὸ βιβλίον τοῦ Γιάννη Σακελλαράκη καὶ τῶν συνεργατῶν του *Κύθηρα. Τὸ μινωικὸ ἱερὸ κορυφῆς στὸν Ἅγιον Γεώργιον στὸ Βοννό*, τόμος I. Ὁ τόμος ποὺ παρουσιάζεται περιέχει τὸ ἱστορικὸ τῆς ἀνασκαφῆς, τὴ γενικὴ τοπογραφία τῆς θέσης τῆς, τὰ σχετικὰ μὲ τὴ θέσιν τῶν Κυθήρων καὶ τὴν ἐπικοινωνία τους μὲ ἄλλους τόπους κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὴ σημασία τῆς ἀνακάλυψης ἑνὸς μινωικοῦ ἱεροῦ κορυφῆς στὸ νησί, τὶς παλαιότερες ἐπισκέψεις λογίων καὶ φιλαρχαίων στὸν τόπον τῆς ἀνασκαφῆς.

Ἡ ἴδια ἡ ἀνασκαφὴ καὶ τὰ συμπεράσματα ποὺ προκύπτουν ἀπὸ αὐτὴν ἀποτελοῦν ἰδιαίτερο κεφάλαιον ὅπου ἀναλυτικὰ ἐκθέτονται καὶ περιγράφονται ἀπὸ τὸν Γιάννη Σακελλα-

ράκη οί τομείς τῆς ἀνασκαφῆς καὶ τὰ οἰκοδομικὰ λείψανα ποὺ ἀποκαλύφθηκαν. Δύο κεφάλαια τοῦ πρώτου τόμου ἔχουν γραφεῖ ἀπὸ συνεργάτες του. Τὸ κεφάλαιο Γ γράφτηκε ἀπὸ τὸν Δημήτρη Κουρκουμέλη καὶ ἐπιγράφεται «Θαλασσινοὶ ὀρίζοντες τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ Βουνό». Σ' αὐτὸ ἐξετάζονται τὰ θαλασσινὰ ρεύματα γύρω ἀπὸ τὸ νησί, οἱ ἄνεμοι ποὺ τὸ προσβάλλουν, ἡ ναυσιπλοΐα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἡ ναυτικὴ τοπογραφία. Τὸ κεφάλαιο Δ ἔχει γραφεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλένη Γκίνη Τσοφοπούλου καὶ θέμα του εἶναι «Οἱ ναοὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Παναγίας- Ἁγίου Νικολάου».

Τὸ δεύτερο βιβλίο εἶναι ἡ ἔκδοση τῆς συλλογῆς κειμένων τῆς Σέμνης Καρούζου σὲ ἔφημερίδες σὲ δύο τόμους μὲ τὸν τίτλο *Ἀρχαιολογικὰ Θέματα*. Ἡ Σέμνη Καρούζου (1897-1995) μᾶς ἔδωσε μιὰ συστηματικὴ σειρὰ κειμένων γιὰ ζητήματα ἀρχαιολογικά, μεθοδολογικά, ἱστορίας τῆς τέχνης, καὶ ἀκόμη γιὰ πρόσωπα καὶ γιὰ βιβλία. Τὸ παρελθόν, ἡ μυθολογία, ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία, κάθε πλευρὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου παρουσιάζονται μὲ τρόπο, ποὺ γοητεύει τὸν ἀναγνώστη. Τὰ θέματά της καθρεφτίζουν συχνὰ τὰ διαβάσματα τῆς στιγμῆς, τοὺς τόπους ὅπου ὑπηρέτησε, τὰ ταξίδια της καὶ τὰ μουσεῖα ποὺ ἐπισκέφθηκε. Στὰ κείμενα αὐτὰ ἡ Σέμνη Καρούζου ἀνάδειξε τὸ ταλέντο της στὸ γράψιμο, τὴν πολυμαθειὰ της, τὴν κριτικὴ τῆς σκέψης καί, πρῶτα ἀπ' ὅλα, τὴ νεοελληνικὴ.

Τὰ θέματά της ἔχουν ὡς κέντρο τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀπλώνονται στοὺς παλιούς ἀρχαιολόγους καὶ τὸ ἔργο τους, σὲ νέα εὐρήματα ἢ νέες ἐρμηνεῖες παλιῶν εὐρημάτων, σὲ σημαντικὰ ἀρχαιολογικὰ βιβλία, στὴ νεοκλασικὴ τέχνη καὶ ἀρχιτεκτονικὴ, στὴ μυθολογία. Σὲ πολλὰ ἀπὸ τα σημειώματα καταγράφονται ἐντυπώσεις ἀπὸ τὰ ταξίδια της στὴ Γερμανία καὶ τὴν Ἰταλία. Μόναχο, κλασικισμός, Ρώμη, τὰ μουσεῖα της, ἡ Πομπηία, Φλωρεντία, τὰ πορτραῖτα. Τὸ κάθε θέμα ξεχωρίζει καὶ ὅλα μαζί φτιάχνουν ἓνα σύνολο αἰσθητικῆς καὶ ἀρχαιογνωσίας.

Τὸ τρίτο νέο μας βιβλίο ἔχει τίτλο *Τὸ χρονικὸ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Μυκηθῶν. 1870-1878* καὶ εἶναι ἔργο τῆς Συμβούλου τῆς Ἐταιρείας κυρίας Ντόρας Βασιλικῆς.

Ἡ ἀνασκαφή τῶν Μυκηνῶν τοῦ 1876 ἦταν καὶ εἶναι, ἀνασκαφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ποὺ ἔγινε διὰ τοῦ Ἐρρίκου Σλήμαν. Πλάι του μὲ διοικητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀρμοδιότητα, ὑπῆρχε καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀνασκαφῆς ὁ Ἐφορος τῆς Ἐταιρείας Παναγιώτης Ἀντ. Σταματάκης, ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον μεθοδικούς, εὐσυνείδητους καὶ ἰδεολόγους Ἕλληνες ἀρχαιολόγους, ὁ ὁποῖος πρωτοπόρος καὶ ὡς πρὸς τοὺς μετὰ ἀπὸ αὐτὸν σπουδασμένους ἀρχαιολόγους κατάλαβε τὴ σημασίαν τοῦ ἔργου ποὺ τοῦ εἶχε ἀνατεθεῖ καὶ συνεσθάνθηκε τὴν εὐθύνην τῆς νομικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνασκαφῆς.

Ἡ Ντόρα Βασιλικῆ μὲ τοῦτο τὸ νέο βιβλίον μᾶς ἔδωσε πρώτη, πλήρη ἐξιτόρηση τῆς ἱστορίας τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1876. Τὸ κυριότερον ὅμως εἶναι ὅτι ἔδωσε στὸν Παναγιώτη Σταματάκη τὴ θέσιν ποὺ τοῦ ἀνῆκε στὴν ἐπιστήμην. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀνασκαφῆς ὁ Schliemann ἀποχώρησε ἀπὸ τὰς Μυκῆνας χωρὶς νὰ ἐπανέλθῃ ποτε καὶ ὁ Σταματάκης συνέχισε μόνος τὸ μεγάλο ἔργον τῆς κατάταξης καὶ ἐπιστημονικῆς τεκμηρίωσης τοῦ πλήθους τῶν εὐρημάτων.

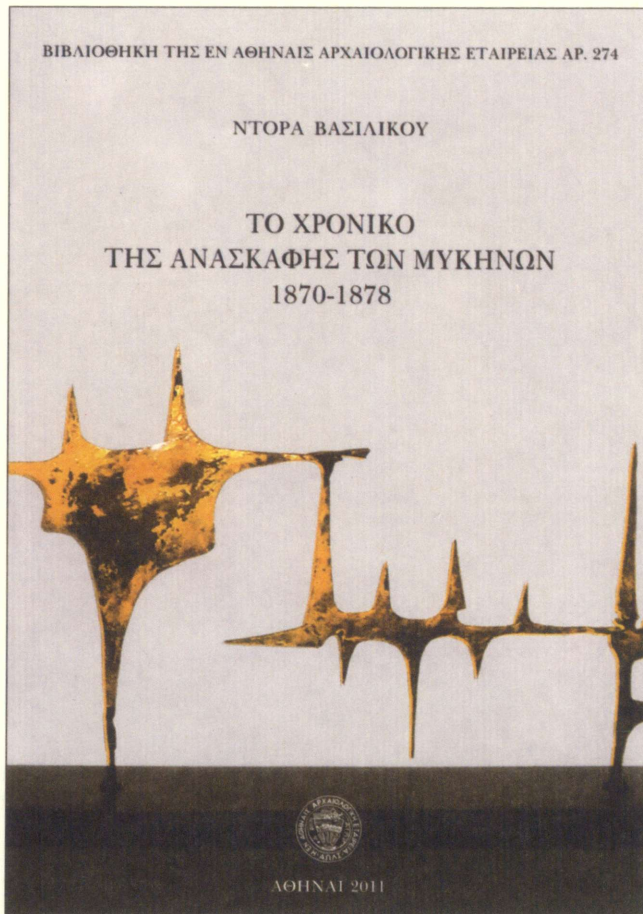
Ἡ Ντόρα Βασιλικῆ παρουσιάζει νέα στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Γενναδεῖου Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ δίνει τὴν ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1876 καὶ τῶν ἐνεργειῶν ὅλων ὅσοι ἀναμείχθησαν στὸ μεγάλο ἐγχείρημα. Σχηματίζει τὴν εἰκόνα τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἀρχαιολογικοῦ κύκλου καὶ ἀποκαλύπτει τὴν σημασίαν τῆς εὐεργετικῆς συμβολῆς τοῦ Σταματάκη στὴν ἀνασκαφή ὁποῖος μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ διέσωσε ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς προσφέρει ἀξιόπιστον ὕλικον γιὰ νέες μελέτες καὶ πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Μὲ ὅσα ἔρχονται γιὰ πρώτη φορὰ στὸ φῶς φανερῶνται τὸ μεγάλο ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἄδικα παραμερισμένου καὶ ὑποτιμημένου Ἕλληνοῦ Ἐφόρου, ποὺ ἀποτελεῖ ἰδανικὸν πρότυπον γιὰ τοὺς ἀρχαιολόγους καὶ προσωποποίηση τῶν ἀρετῶν ποὺ πρέπει νὰ ἔχει ἐκεῖνος ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὸ μνημειακὸν παρελθόν μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
 ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ
 ΤΟΥ ΜΕΝΤΩΡΟΣ
 2011

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους: 1-3 • Ἀγγελία: 4-5 • Ὁ κατάλογος τοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης: 6-8 • ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΚΡΙΤΖΑ, Ἀρθοῦρος Ἐβανς, ὁ πρωτοπόρος τῆς Μινωικῆς Ἀρχαιολογίας (1851-1941): 9-26 • Πρακτικὸ τῆς Α΄ Τακτικῆς Γενικῆς Συνέλευσης τῆς 8 Μαΐου 2011: 27-47 • Συμπλήρωση παραλείψεως: 48 • Εἰσαγωγή: 51-54 • Περίγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας: 55-92 • Οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἀνασκαφῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (φωτογραφίες): 93-156 • Οἱ συνεργάτες τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας: 157-194 • Οἱ ἀνασκαφῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας: 195-220 • Συντομογραφίες: 220 • Γενικὴ βιβλιογραφία: 221-222 • Εὐρετήριο: 223-233 • Οἱ ἀρχαιολόγοι σχεδιάζουν: 234-238 • Πρὸς τοὺς Ἐταίρους: 239-240 • Δωρεές: 240 • Ἐκλογή ἐπίτιμου Ἀντιπροέδρου: 240 • Σπυρίδων Α. Κανίνιας (10 Ἰανουαρίου 1922-3 Σεπτεμβρίου 2011): 241-252 • Νικόλαος Φιλήμονος Γιαλούρης (2 Αὐγούστου 1916 - 24 Νοεμβρίου 2011): 253-255 • Φωτογραφικὴ ἔκθεση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας: 256-260 • Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο: 261-266 • Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία: 267-268 • Πρακτικὸ τῆς δεύτερης Τακτικῆς Συνέλευσης 2011: 269-270 • Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς τριετίας 2011-2014: 271 • Νέα βιβλία: 271-273.

ΝΤΟΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

**ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ
1870-1878**

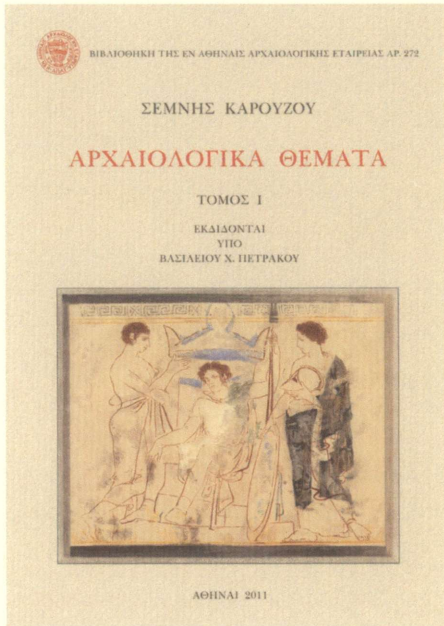
Σχήμα 17×24 εκ. Σελ. 238, εικονογραφημένο.

Διατίθεται στην 'Αρχαιολογική Έταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3647585 • Fax 210 3644996 • bookstore@archetai.gr • www.archetai.gr
'Αποστέλλεται επίσης επί αντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.

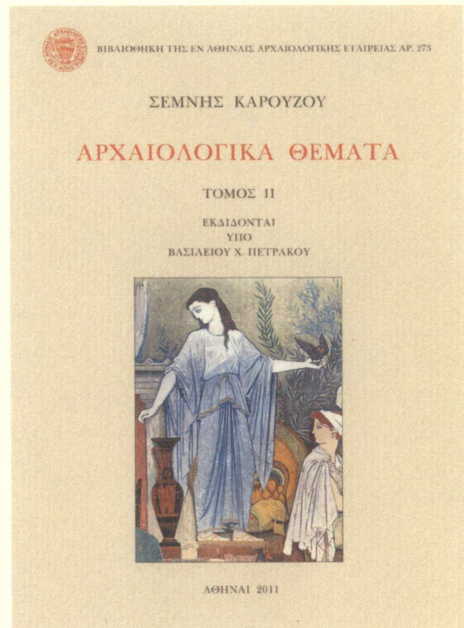
ΣΕΜΝΗΣ ΚΑΡΟΥΖΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Ι

ΤΟΜΟΣ ΙΙ

Σχήμα 17×24 εκ. Τόμ. Ι, ΙΙ, σελ. 406+396. Εικονογραφημένο.

Διατίθενται στην 'Αρχαιολογική Έταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3647585 • Fax 210 3644996 • bookstore@archetai.gr • www.archetai.gr
'Αποστέλλεται επίσης επί αντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.